

**Onze-Lieve-Vrouw van de Kempen
te Raevels-bij-Turnhout**

Bijhuis E. van Berg Thabor

Afdeeling van zwakke meisjes - Bestuur : Gasthuisnonnen van Turnhout.

In 't Land van de Mastbosschen
Noordzijde.

De Drie Goddelijke Deugden

Tijdschrift van Heemkunde- en Erfgoedvereniging Nicolaus Poppelius vzw

Jaargang 29, nr. 114 – december 2024

Inhoud

- Pag. 1: Voorwoordje
- Pag. 2: Van onder de klei..., 100 jaar Preventorium te Ravels
- Pag. 19: Bezoek aan stad Leuven en aan Abdij het Park te Heverlee
- Pag. 52: Ravelse herfstwandeling
- Pag. 54: Jaarlijkse bedanking voor de actieve medewerkers van onze kring:
- Pag. 56: Fotohoek: wie staat er op deze foto?
- Pag. 56: Lief en Leed

Lidmaatschap

Voor **20 euro** bent u en uw gezin als inwoner van Ravels gewoon lid van onze Heemkunde- en Erfgoedvereniging.

Voor diegenen die het tijdschrift **met de post** ontvangen is het **lidgeld €30,-**

Erelid kan u zijn voor een jaarbijdrage **vanaf €35**, (postabonnement is dan inbegrepen).

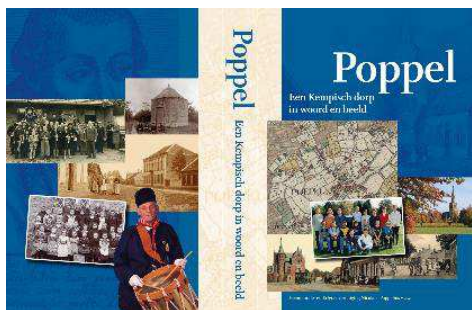
(Onze vereniging kent enkel het systeem van gezinslidmaatschap.)

U ontvangt 4 x per jaar een nummer van ons tijdschrift "De Drie Goddelijke Deugden".

Ook kan er aan de meeste activiteiten van onze vereniging gratis worden deelgenomen en heeft u korting op activiteiten.

Opzegging van het lidmaatschap kan jaarlijks kenbaar gemaakt worden vóór 1 december.

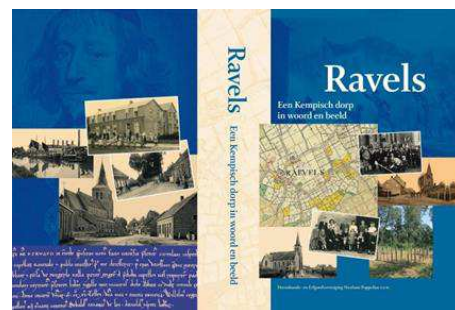
Voorradige publicaties

De 2 grote kijk- en leesboeken van deelgemeenten Ravels met Ravels-Eel en Poppel die elk ruim 1000 foto's en 500 pag. tellen zijn nog voorradig.

€40,- voor leden

€45,- voor niet-leden

Verzendingskosten:

- verzending in de fusiegemeente Ravels is gratis,
- andere gemeenten: gelieve €10,- extra bij te betalen voor de verzending

Afbeelding voorblad: 1926, Preventorium van Ravels, voorgevel Onze-Lieve-Vrouwstraat

Afbeelding achterblad: De geboorte van Christus (Duits: Die Geburt Christi) is een 16e-eeuws schilderij in het Wallraf-Richartz-Museum in Keulen. Het is geschilderd in de stijl van de Zuid-Nederlandse schilder Jheronimus Bosch, maar kunsthistorici zijn het er niet over eens of het hier gaat om een kopie naar een verloren gegaan werk van de Bossche schilder of om het werk van een navolger. Het stelt de geboorte van Jezus voor, waarbij de meest belangrijke figuren, Jozef en Maria, gegroepeerd zijn rondom het Christuskind, dat gelegen is in een stenen kribbe. Vanachter een gordijn kijkt een figuur toe, die een staf vasthoudt. Ook de os en de ezel ontbreken niet. Deze deden pas in de late middeleeuwen hun intrede in dit soort voorstellingen, en zijn ontleend aan religieuze geschriften als de Meditationes vitae Christi, waarin verteld wordt hoe een os en een ezel het Jezuskind warm hielden. De schilder versterkt de barre, winterse omstandigheden verder door het geheel in een kaal landschap te plaatsen met rechts een ekster en links twee figuren die zich warmen aan een open vuur.[1] Rechtsboven verkondigt een engel de geboorte van Christus aan een eenzame herder.

Voorwoordje

Zo, 2024 is voorbij! Bij deze wensen wij iedereen een gelukkig nieuwjaar en een vruchtbaar 2025!

Als we de belangrijkste “evenementen” van het jaar 2024 op een willekeurig rijtje zetten dan hebben we gehad: Vlaamse, Federale en Europese parlementsverkiezingen; Olympische Spelen, Tour de France, pausbezoek, gemeente- en provincieraadverkiezingen en de Amerikaanse presidentsverkiezingen. Verder zijn we behept met Oekraïne, Israël, Libanon, Iran, Houthi's, Noord-Korea, Soedan, Rusland, China en.....? Dat is heel wat voor een gewone mens om binnen de twaalf maanden psychisch te verwerken en wat zal de toekomst brengen?

Maar laten we het korter bij ons houden. Waar we wel met geconfronteerd worden als culturele vereniging is het gegeven dat onze bezoekers niet meer met de “rauwe” werkelijkheid van een tentoonstelling tevreden zijn maar dat er een bepaalde beleving noodzakelijk is om van een geslaagd bezoek te spreken.

Een museum moet heden ten dage interactief zijn en allerlei mogelijkheden bieden op digitaal vlak. Bovendien is het een absolute vereiste om kindvriendelijk te zijn. Als deze evolutie zich doorzet dan kunnen we binnenkort een museum bezoeken via onze computer met alle digitale snufjes.

Sedert enkele jaren willen de mensen overal een soort van levenservaring hebben: bij een bezoek, een aankoop bij de slager of de bakker, de wijnimporteur en u kan zelf het lijstje ongetwijfeld verder aanvullen. Wij kopen niet gewoon een product maar ook het verhaal dat erbij hoort. De fantasie of belevenis maakt het product waardevoller of financieel duurder. Maar is dat wel zo?

Is het geen “gebakken lucht” om op de rug van de consument extra te verdienen? Of is het inderdaad een echte toegevoegde waarde of is het hetgeen wij als “moderne mens” ontberen, namelijk een hersenfunctie die zelf dat ontbrekende gegeven invult door verwondering, zelfstudie of voorbereiding?

Tegenwoordig spreekt men van de “pralinisering” van onze cultuur. Bijvoorbeeld: Brugge evolueert steeds meer naar een decor voor toeristische massaconsumptie, een fenomeen dat zich ook in andere Europese topbestemmingen voordoet. De Reiestad telt nu 63 pralinewinkels, naast veel te dure biershops. Het erfgoed wordt niet alleen voor de kar van de politiek gespannen maar valt ook steeds vaker ten prooi aan platte commercie. Waarheidszin, politieke onafhankelijkheid en de rigoureuze methode van de historische kritiek zijn in hun huidige vorm amper tweehonderd jaar oud.

De term ‘erfgoed’ slaat op een vorm van collectieve omgang met de geschiedenis. Met ‘geschiedenis’ bedoelen we zowel ‘alles wat gebeurd is’, als het historisch onderzoek daarover en de wetenschappelijk onderbouwde verhalen die er het resultaat van zijn. Erfgoed gaat over wat we vandaag als resten van die geschiedenis in het heden beschouwen. Wat we nog willen behouden, in stand houden en waar we aandacht aan besteden. Gebouwen en landschappen, kunst en literatuur, volkscafés en vinkenzetting, volgens de gangbare definitie is dat allemaal cultureel erfgoed. Wat we “van de voorouders erven” dus, of dat nu reëel of imaginair is. Hoe het erfgoed beleefd wordt, zoals dat tegenwoordig heet, wordt dus bepaald door groepen mensen, en vooral door overheden en marktkrachten. Maar wat ‘de geschiedenis’ is, dat moet door onderzoek worden aangetoond.

Eén erfgoedsector blijft wel in de kou staan, misschien de belangrijkste van allemaal: de archieven. Het ene archief is al wat beter georganiseerd, gedigitaliseerd en gefinancierd dan het andere. De federale wetenschappelijke instellingen, waaronder het Rijksarchief, zijn zieltogende organisaties en er zijn nieuwe besparingen aangekondigd. Het Rijksarchief is niet Vlaams en krijgt dus geen erfgoedcenten. Nochtans zijn archieven de echte laboratoria van het historische onderzoek.

In onze vereniging is deze digitalisering volledig aan de gang en u kan op onze website heel veel info vinden. Verder danken we de gemeente voor hun ondersteuning bij onze gemeentelijke, provinciale en Vlaamse projecten.

Luc Andries, voorzitter

Van onder de klei... 100 jaar PREVENTORIUM te Ravels

Op 5 oktober 1924 krijgt moeder-overste zuster Josepha Geerts van het Gasthuis te Turnhout de officiële goedkeuring van de kerk. Begin mei 1925 komen de eerste vier meisjes uit Turnhout over. Reden te over om honderd jaar later eens in de geschiedenis te duiken.

Uitblazen bij Onze-Lieve-Vrouw

De Eerste Wereldoorlog heeft lelijk huisgehouden in onze streken. Voor de gasthuiszusters (orde van de augustinessen) is het een loodzware periode geweest. Veel zusters zijn ziek, uitgeput en velen zijn gestorven door lange dagen continu te werken in de besmette lucht van het ziekenhuis. Stilaan krijgen de zusters behoefte aan “een bijhuis op den buiten met zijn frissche open lucht”. Bovendien is na de oorlog een sterk democratiseringsproces op gang gekomen met als gevolg een grote overwinning van de Belgische Werkliedenpartij, die felle antiklerikale standpunten inneemt. Omdat de gasthuiszusters met hun werk, huisvesting en bestaan volledig afhankelijk zijn van het openbaar bestuur, vrezen ze een eventuele laïcisering¹ van de gasthuizen. Een bijhuis kan hun onafhankelijkheid waarborgen. Maar hoe moeten ze dat concreet aanpakken?

E.H. Joannes Franciscus Van Mechelen (°Pulle 09/03/1870 – †Ravels 31/07/1936), pastoor te Ravels, komt hen ter hulp. Hij wil aan geringe prijs het huis Dorpsstraat 104 verkopen. Het huis heeft nog dienst gedaan als vakschool, maar is bij gebrek aan leerlingen gesloten. Het proefveld van deze vroegere school, een stuk land in het gehucht “Klein Ravels”, heeft de pastoor ook niet meer nodig. Op dat ogenblik wil ook pastoor Joseph Arthur Mari Vetsuypens² (1869-1958) van Sint-Jans-Molenbeek een tehuis voor zwakkere kinderen oprichten in de Kempen in het kader van zijn project het ‘Werk van de berg Thabor’³. Het is als het ware de goddelijke voorzienigheid zelf die een bestemming aan het huis geeft die helemaal overeenkomt met de opdracht en Constituties van de gasthuiszusters. Op die manier krijgt het huis een dubbele bestemming: een oase van rust voor de zusters en een ‘openluchtschool’ voor kwetsbare meisjes van 3 tot 14 jaar. Het huis blijft van de zusters, maar doet dienst als afdeling van de berg Thabor die alle kosten betaalt voor de door hen toegewezen kinderen.

Op 5 oktober 1924 krijgt moeder-overste zuster Josepha Geerts van het gasthuis te Turnhout de officiële goedkeuring van de kerk. Kardinaal Mercier (1851-1926) en Monseigneur Van Roey (1874-1961) schrijven een aanbevelingsbrief waarin de toelating wordt gegeven tot het verzamelen van giften. De kardinaal schenkt als aanmoediging 500 frank. Dit is zeker nodig want aan het huis dat dienst deed als school moet nog veel veranderd worden. De zusters maken publiciteit in de lokale weekbladen, houden geldinzamelingen in de parochiekerken en gaan op bedeltocht tot zelfs in de provincie Brabant. Geholpen door vele vrijwilligers, steken de zusters zelf de handen uit de mouwen.

¹ Laïcisatie of laïcisering is het verliezen van de status als priester en het terugbrengen van een geestelijke van de Rooms-Katholieke Kerk in de lekenstand.

² Hij was de drijvende kracht achter de bouw van de Sint-Remigiuskerk te Sint-Jans-Molenbeek. Kardinaal Mercier legde in 1905 er de eerste steen.

³ Het Werk hield zich tijdens de oorlog bezig met de opvang van arme, tuberculoze kinderen uit de Brusselse agglomeratie en richtte zich vooral op de kinderen van leden van de Landsbond der Christelijke Mutualiteiten, vermits deze zorgde voor financiële tussenkomsten. Zij bezaten nog 5 andere huizen.

"We zijn heden den eersten Mei 1925, en nog zijn er elke week Zusters op ronde, de tijd van 'afgedaan' is nog niet voorzien; ook Jufvrouwen vergezellen hen meestal naar de verre dorpen. En terwijl de Zusters die het werk in het gasthuis verrichten, zich dubbel afsloven; terwijl de andere op hun bedeltochten zich vervringen van de koude in het gure winterweer, of afdruipten van het zweet bij de eerste warme dagen, ... zijn de eerste Zusters, de baanklievers van de nieuwe stichting in Raevens aangeland, en zijn zij, met enkele Jufvrouwen van goeden wil, naarstig bezig met een laatste hand te leggen aan het schilderen van deuren en vensters, het behangen van muren, het plaatsen en in-orde-brengen der noodige meubelen, want op Maandag 4 Mei worden de eerste kinderen verwacht".

Permanente zoektocht naar geld in de kranten:

Uit de Kempen
Uit Raevens.

Wie weet welken prachtige hof het Preventorium van O. L. Vr. der Kempen hier bezit, naast de grot, aan den Tilburgschen steenweg, is niet verwonderd dat vele kinderen hier bloeiende gezondheid komen opdoen. Mogelijk hebt ge nooit een bezoek aan dezen hof gebracht. Maakt daarom gebruik van deze gelegenheid, om er de Vlaamsche Kermis te komen bijwonen, op Zondag 20 Mei ten 4 u. nam. en Maandag 21 ten 2 u. nam. Gij zult eerstens een prachtig uitstapje doen, en na Onze L. Vrouw aan de grot uwe groeten gebracht te hebben,

Komt g'U wat verblijden
In dees droeve tijden,
In eer en deugd,
Vindt g'hier wat vreugd!
't Is te lang om te melden...
Maar zeker vindt ge 't zelden.
Zoo allemaal bijeen;
Komt allen dus hierheen!

*Promotie voor de Vlaamse kermis,
De Kempenaar 20 mei 1934*

STADSNIEUWSJES.

Het Schepencollege is Maandag 19 September overgegaan tot een paar trekkingen van de stadsleening van 1899, voor een bedrag van 21.000 fr.

— Het liefdadigheidsfeest met kermis bracht ruim 20.000 frank op, welke verdeeld werd als volgt:

6000 fr. teringbestrijding te Turnhout;
6000 fr. Preventorium voor zwakke kinderen te Raevens; 2000 fr. Kinderwelzijn te Turnhout; 1000 fr. Bond der Oorlogsinvaliden; 5000 fr. Woningfonds en het overige aan de Weeskinderen.

Aankondigingsblad 24 september 1927

UIT RAVELS.

Groote Vlaamsche Kermis. — Op 9 en 10 Juni a.s. (Sinksendagen) zal er eene groote Vlaamsche Kermis gehouden worden in den lusthof van het Preventorium, aan de Grot.

Aankondigingsblad 1 juni 1935

Omhaling gedaan ten voordeele van het Preventorium Ravels: 50 fr., op het Communiefeest van Irène Van Bladel, Ravels.

Aankondigingsblad 19 maart 1932

Maar het noeste werk zet weldoeners ertoe aan het moedige initiatief zowel financieel als materieel te steunen. Op 14 april 1925 verhuizen drie zusters naar het gebouw te Ravels dat ingehuldigd wordt onder de naam 'Onze-Lieve-Vrouw der Kempen' met als tweede beschermster de 'Heilige Kleine Theresia van het Kindje van Lisieux'⁴.

⁴ Theresia van Lisieux (geboren als Marie-Françoise Thérèse Martin; kloosternaam: Theresia van het Kind Jezus en het Heilig Aanschijn; Alençon, 2 januari 1873 – Lisieux, 30 september 1897) is een Franse heilige en kerkleraar van de Rooms-Katholieke Kerk. Haar feestdag valt op 1 oktober. Ze wordt ter onderscheid van de heilige Theresia van Ávila ook wel "de kleine Theresia" genoemd. Ze is de patrones van missionarissen en het missiewerk, en van Frankrijk en Rusland.

Het Kinder-Sanatorium te Raevens

Het Kinder-Sanatorium van Raevens is schier gansch voltooid.

Het gebouw met al de bijhoorigheden, is zoo goed als klaar en in gereedheid gebracht, om de kinderen te ontvangen en te huisvesten.

Drie zusters, door Moeder-Overste van het gasthuis aangewezen, verblijven er reeds sinds enkele dagen voorgoed. Zij zullen het lastig werk aanvangen.

Alles is naar wensch verdeeld en gerieflijk aangelegd van den koelen kelder af tot de slaapkamers toe. Keuken en ontvangstaal, refect voor de zusters en de kleintjes, spreekkamertjes, een kleine, stemnige huiskapel zelis is niet vergeten; en daarenboven de ruime slaapkamers voor zusters en meisjes en zieken of vreemden, alles gerieflijk aangelegd en ordelijk ingericht; alles helder verlicht en ruimschoots verlucht. Krakend net al die gedekte beddekens, welke daar als in gelid staan en tot rust uitnoodigen. Voor een begin is 't alles wat men wenschen mag.

Verleden Maandag zijn er reeds vier meisjes uit Turnhout in het Sanatorium toegekomen; 't zijn de eerstelingen; andere zullen weldra volgen. Goed heil!

En God zegene het werk! En Onze Lieve Vrouw van «De Kempen» spreke daarvoor ten beste bij haar Goddelijken Zoon!

Voor alle inlichtingen wende men zich tot de Overste van het Gasthuis te Turnhout.

Gazet van Antwerpen 25 mei 1925

Nauwelijks een maand later komen de eerste vier meisjes uit Turnhout over. Het preventorium heeft vanaf het begin een grote aantrekkingskracht en breidt daarom ook binnen de kortste keren gevoelig uit. Nog eind 1925 schenkt E.H. Ludovicus Joachim Maria Nuyens (°Turnhout 25/09/1869 – †Turnhout 19/09/1926) de zusters een woonhuis met landbouwland, bos en boomgaard op Klein Ravens.

“De hoop is uitgedrukt, maar geen de minste verplichting, dat in den tegenwoordig bestaanden bosch-hof, er wel eens een Sanatorium zou komen voor kinderen met Titel ‘Stichting Pastoor Nuyens’.”

Maar deze denkpijpe blijkt te hoog gegrepen vergeleken met de beschikbare fondsen. Tijdens de wintermaanden van 1926-27 kunnen de vele boeren door hard labuur de verwilderde gronden rond het preventorium ontginnen in landbouwdomeinen en aangelegde tuinen.

“Schoon zoude het niet zijn indien wij de boeren van Turnhout dood zwegen. Twee opvolgende Winters 1926 en 1927, van af half October, dat het werk op de boerderij vermindert zag men ze in groep, per fiets, met schup of hak beladen, andere met kar en paard en ploeg, andere nog in heele groep, met zwaar beladen karren straatmest van Turnhout ... naar Ravens trekken, dikwijls met hun Proost aan 't hoofd, 't zijn zij die op korten tijd, door noest en gratis werk, de wildernis van Klein-Ravens in een oasie hebben herschapen”.

Op 15 juli 1927 kocht pastoor Van Mechelen op Klein Ravens een stuk brem- en heidegrond van de Commissie voor Openbare Onderstand (C.O.O. , later O.C.M.W.) van Ravens en schonk dat aan de Zusters.

Drie jaar na de start worden 312 kinderen opgevangen door negen zusters. Daarom dient al in 1930 de oude school gesloopt en een nieuw tehuis opgebouwd te worden. Twee jaar later is het de beurt aan een nieuwe grotere eetzaal.

Het steeds groeiende aantal kinderen noodzaakt een groter buitenspeelterrein zodat in 1934 een bebost gebied bij het Ravens kamp wordt aangekocht.

Het 6 ha grote domein wordt ingericht als een buitenpark met vele speel- en oefentoestellen onder de toepasselijke naam: ‘Grote Kinderlust’.

In 1936 kopen de zusters een aanpalende boerderij met tuin en een mooie toegangsdrif voor ‘Grote Kinderlust’. Tijdens de Tweede Wereldoorlog nemen de Duitsers het tehuis in beslag zodat er voor de zusters en kinderen niets anders opzit dan tijdelijk hun intrek te nemen in ‘Emmaüs’ te Weelde.

Foto boven: de moestuin

Foto onder: genieten in de open lucht

De Gasthuiszusters van Turnhout

De godshuizen die in de middeleeuwen in Vlaanderen en Brabant werden opgericht, vinden hun wortels in de christelijk en monastieke traditie van gastvrijheid. Vreemde reizigers vonden er onderdak. Armen en zieken kregen er tijdelijk bijstand. Ook in Turnhout werd in het hart van de middeleeuwen al aan armenzorg gedaan.

Een handschrift uit het archief van de Sint-Pieterskerk (Markt) uit het jaar 1300 vertelt ons dat milddadige inwoners een godshuis tot stand brachten, bestemd voor arme passanten. Het was dan ook de toenmalige vorst, Hertog Jan II (1275-1312), die zijn goedkeuring aan de oprichting van dit godshuis schonk.

Door een samenspel van sociale en politiek-religieuze factoren en door intern moreel verval had het godshuis van Turnhout, zo glorieus gesticht in de middeleeuwen, een barslechte naam gekregen.

Op het einde van de zestiende eeuw werd dan ook reeds een eerste hervormingspoging ondernomen. In 1574 werd verordenend dat reizigers voortaan slechts driemaal in het godshuis mochten overnachten. Deze beperkte maatregel kon de fundamentele wantoestanden echter niet verhelpen. Daarenboven bleven pest en dysenterie Turnhout teisteren.

Op 23 april 1605 kwam bisschop Johannes Miraeus (1560-1611) van Antwerpen naar Turnhout om het godshuis af te schaffen en een nieuw geestelijk gasthuis te stichten. Op 30 augustus van hetzelfde jaar besloten de wethouders het nieuwe gasthuis vrij te stellen van lasten en beden én van belastingen. Daarenboven werd het ook vrijgesteld van militaire inkwartiering. Miraeus bedankt de wethouders en meldt dat “met naastkomende convooi” de moeder van het gasthuis te Antwerpen samen met de toekomstige moeder van ’t gasthuis van Turnhout zou overkomen om alles te “beschikken en gereed te maken” voor het komende gasthuis. In deze brief komen de gasthuiszusters voor het eerst duidelijk in beeld. Zij waren één van de religieuze orden, waarin vrouwen actief waren, die vanaf de twaalfde eeuw in heel de lage landen de ziekenverpleging domineerden. Het zou nog tot 1608 duren alvorens de gasthuiszusters zich definitief in Turnhout zouden vestigen. In dat jaar werd het nieuwe gasthuis gesticht en ingewijd. De leiding werd toevertrouwd aan Anna Der Kinderen (1580-1662), een religieuze uit het gasthuis van Lier.

Op 12 april 1612 legde Maria Goossens als eerste zuster in Turnhout haar eeuwige geloften af. Maria en haar zus Catharina, beide afkomstig uit Weelde, waren korte tijd voordien ingetreden. Catharina Goossens overleed op 21 oktober 1618 om 5 uur ’s morgens toen ze tijdens het luiden van de klokken, naar beneden stortte en te pletter viel op de kerkvloer.

De gasthuiszusters kenden in het begin van de zeventiende eeuw vele onrustige jaren omwille van financiële moeilijkheden en interne strubbelingen. De grote pestepidemie van 1625 zorgde op minder dan drie maanden voor 2.000 slachtoffers. Toen in 1630 Anna Der Kinderen terugkwam voor een tweede termijn, keerde de rust stilaan terug in het klooster. Bij haar overlijden werd Anna opgevolgd door haar nicht Maria Der Kinderen.

Om de onkosten van het almaar uitbreidende gasthuis te dekken, besluiten de zusters vanaf 1651 binnen hun eigendom een brouwerij uit te baten. Blijkbaar was dit een schot in de roos want een kwarteeuw later kunnen de zusters een tweede gasthuis laten bouwen.

In de loop van de achttiende eeuw wordt het gasthuis voortdurend verfraaid, verbouwd en uitgebreid. In 1729 bouwt men een klein huis in de Warande. Tijdens het Oostenrijks, Frans en Hollands bewind wordt het er voor de gasthuiszusters niet beter op. Als België in 1830 de onafhankelijkheid viert, krijgen ook de gasthuiszusters hun geestelijke onafhankelijkheid terug. Mede door de financiële steun van de moeder-overste van het begijnhof kunnen de gasthuiszusters in 1833 de eigendom “Warande” kopen. Deze aankoop is niet onbelangrijk, want een kleine halve eeuw later zal daar het nieuwe gasthuis worden gebouwd. Het statige nieuwe gasthuis wordt op 15 juni 1875 met een indrukwekkende plechtigheid ingewijd en verlaten de gasthuiszusters de Gasthuisstraat definitief. Vanaf 1925 komt het gasthuis onder de vleugels van de Commissie van de Openbare Onderstand, het latere OCMW.

In 1949 wordt langs de ringlaan de eerste spadesteek gegeven voor een heus gezondheidscentrum. Op 5 oktober 1959 wordt in aanwezigheid van koning Boudewijn het nieuwe gebouw ingehuldigd.

In 2008 werd met veel luister 400 jaar Gasthuiszusters te Turnhout gevierd.

Vader, ik kom tot U,
daar is mijn rustplaats
voor eeuwig.

†

Wij zijn dankbaar
om het voorbeeld van geloof,
het trouwe gebedsleven
en de ware kloostergeest
van onze geliefde
medezuster en familielid :

**ZUSTER FRANCISCA
MARIA CONSTANTIA EELEN**

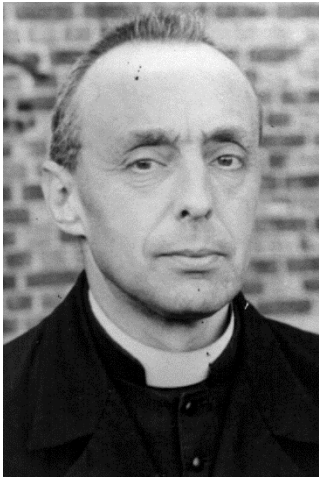
Geboren te Zevendonk
op 9 februari 1899,
ingetreden bij de gasthuiszusters
van Turnhout op 4 oktober 1922
en overleden te Ravels
op 2 januari 1989.

Onverwacht, maar wel voorbereid heeft
de Heer onze goede Zuster Francisca in
haar 90ste levensjaar geroepen tot de
vreugde van het volle leven.
Ze groeide op in een diep gelovig gezin
waarvan er 6 kinderen zich aan de Heer
toewijdden.
In 1925 stichtte zij mede het Kinderthuis
te Ravels en nam tijdelijk de leiding op
zich.
Haar leven was gekenmerkt door aan-
houdende liefdevolle attenties voor
medezusters, kinderen en omgeving.
Als toegewijde kosteres, stipt tot in het
kleinste, mocht zij vele jaren de Heer
dienen, brood en wijn klaarzetten voor het
heilig offer.
Wanneer door ouderdom haar fysische
krachten verminderden, was haar vroom
en veelvuldig gebed tot Maria een voor-
beeld voor ons allen.

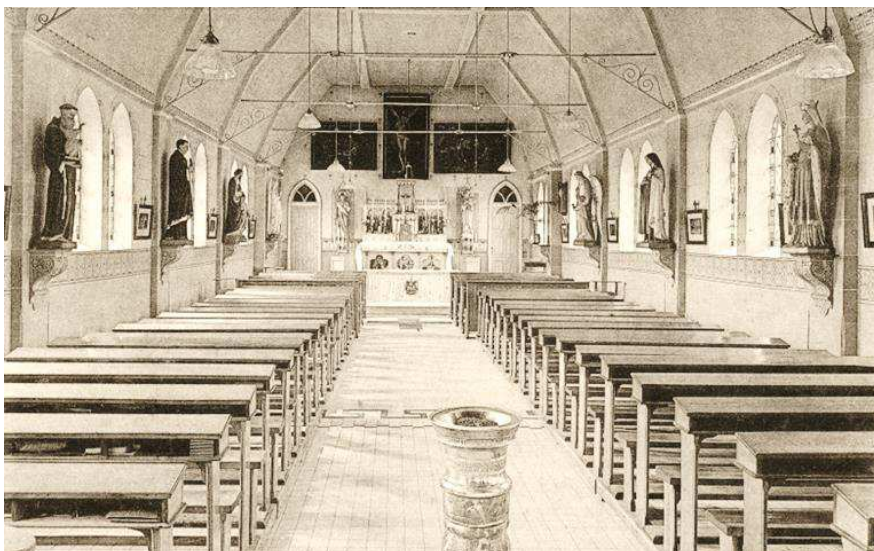
Onze Lieve Vrouw van de Kempen wees
gij haar voorspraak bij de Heer.

Zuster Francisca, Maria Constantia Eelen was medestichter en eerste directrice van het Kinderthuis.

Aalmoezenier van het preventorium

E.H. Eugeen Franciscus Peeters werd geboren te Dessel op 14 november 1896 en overleed te Ravels op 2 februari 1982. Hij werd benoemd tot aalmoezenier in het preventorium van de gasthuiszusters te Ravels in 1951 en bleef dit gedurende 27 jaren. Op 82 jarige leeftijd nam hij er ontslag maar verbleef er tot zijn dood vijf jaar later. Na een rijk gevuld godsdienstig leven werd de toewijding aan zijn geliefd preventorium gedurende de laatste jaren van zijn leven door ziekte ontnomen. Zijn dagelijkse bezoeken aan de parochiekerk en pastorie werden onmogelijk, zijn tochten doorheen de stille omgeving kwamen te vervallen. Zijn voorgaan in de eucharistieviering werd meer en meer onmogelijk. Stil en eenzaam tussen vier muren op zijn kamer werd hij gekluisterd met alleen de afwisseling door het bezoek van familie en collega's en de lieve zorgen van de zusters. Hij was voorheen 23 jaar leraar te Hoogstraten, werd daarna benoemd tot aalmoezenier in het Scheppersinstituut, een jongensschool te Mechelen om na iets meer dan een jaar bevorderd te worden tot pastoor te Schoonbroek (Retie).

Bij zijn ontslag op 24 maart 1978 werd hij opgevolgd door zijn halfbroer Alois Peeters (°Dessel 25/05/1914 - †Turnhout 19/04/2000), van wie men weet dat hij met dezelfde toewijding en plichtbewustheid deze liefdevolle taak heeft overgenomen. Alois Peeters was rector van de Ravelse zusters augustinessen of gasthuiszusters van 1978 tot 1996.

Kapel van het preventorium

Binnenspeelplaats met op de eerste verdieping de kapel

©José Hendrix

Aankondigingsblad 24 januari 1926

— Feestzaal « Nut en Vermaak ». —
Op Zondag 31 Januari a.s., om vier ure
des namiddags, zal de tooneelkring « De
Jonge Vlaamsche Tooneelstrijders » van
het Genootschap der Xaverianen van
Turnhout, een luisterrijk avondfeest ge-
ven ten voordeele van het Preventorium
van Raevels.

Zal opgevoerd worden: « De Lichtto-
ren », een boeiend drama in drie bedrij-
ven. De tusschenpoozen zullen opgeluis-
terd worden door de harmonie van het
Genootschap. Kaarten zullen in Raevels
ten huize aangeboden worden en zullen
ook verkrijgbaar zijn aan het bureel der
feestzaal « Nut en Vermaak », vanaf drie
uren des namiddags.

De Kempenaar

13 september 1925

Een uitstap naar het Kinder-sanatorium van Raevels

Met genoeg namen wij de vriendelijke uitnodiging aan, van het bestuur der Voorzienigheidskassen, om verleden Zondag deel te nemen aan een bezoek aan het Kindersanatorium van Raevels.

Wij wisten van ouds, dat wij blindelings gerust mochten zijn voor alles wat eene goede verzorging en edelmoedige opoffering aangaat. Wij kennen immers onze goede Gasthuiszusters.

Doch wij wilden wel eens met eigen oogen beschouwen wat een wonder die edelmoedige Zusters hadden uitgewerkt, om aan onze lezers alles mede te deelen, en eens te meer te kunnen zeggen aan alwie katholiek is: Ziedaar wat katholieke edelmoedigheid heeft opgericht: voor U, katholieken, is het een plicht, eerst en vóór alles, eerst die katholieke instellingen met uw geld en uw liefde te steunen.

Samen met het bestuur der Voorzienigheidskassen, trokken wij om 9 uren per autobus naar Raevels, en weldra stonden wij voor het eenvoudige doch prettig uitzienende gebouw, waar de Eerwaarde Moeder Overste ons verwelkomde en, bereidwillige cicerone, ons overal rondleidde.

Van den eersten oogenblik af, treft het den bezoeker, hoe helder, kraaknet, en frisch, alles U tegenlacht. 't Is alles wit en zuiver, en smetteloos blank.

Geen luxe, want de Zusters zijn niet rijk, verre van daar. Doch de goede smaak der Zusters heeft alles lachend en vroolijk gemaakt. Langs de spreekkamers komen wij naar boven op de slaapzalen, waar wij allen blij verrast opkijken. Iets vriendelijker, kraakhelder-properder uit te denken, dan al die witte beddekens is onmogelijk. Breedde vensters laten de volle buitenlucht met stroomen binnen, en men voelt de opwekkende frischheid van de Raevelsche lucht.

Er zijn thans 38 meisjes van 3 tot 15 jaar. En als we zoo rondgaan verwondert het ons niets dat die bleeke, zwakke kindertjes welke hier uit de stad aankomen, op enkele dagen tijds een gezonden bloos op de wangen krijgen. Want alles is er op aangelegd om aan de kindertjes een vroolijk hartje in een gezond lichaam te bezorgen.

De buitenlucht is de groote geneeskracht, en zij wordt dan ook overvloedig gegeven.

Gansch den dag kunnen de kleintjes

ravotten en spelen in open lucht. Als 't weder schoon is dan wordt de knapzak medegenomen naar de bosschen en of 't dan smaakt. « Zij kunnen eten als spaaiers » zegt Moeder Overste, en ik kan 't gelooven. En vermits zij kunnen eten zooveel als hun maagje beleeft, is 't dan te verwonderen dat de gezondheid niet achterwege blijft.

Wat kleine kinderen behoeven, even-zoozeer als brood, dat is een liefderijke zorg, een lachend gezicht waar troost en warmte te vinden is, en ik geloof, nergens zullen de kleinen dat beter vinden dan bij onze edelmoedige zusters.

Zoo komt het ongetwijfeld dat de waarnemende dokter, telkens verbaasd staat over den gelukkigen uitslag. Het preventorium is nog maar pas drie maand aan gang en reeds mochten 10 kinderen, blakend van gezondheid, huiswaarts keeren. Er zijn tot nog toe een 50-tal kinderen geweest. Aan den duur der verzorging is geene beperking, tenzij de ouders de kinderen terug vragen. De Dokter oordeelt in de andere gevallen.

Voor zoover de Dokter het eveneens wenschelijk oordeelt, kunnen sommige kinderen hun studies voortzetten. Eene ruime, hooge klas met breedde vensters staat onder dak, en weldra zal die klas aan het preventorium gehecht zijn.

Zonder twijfel gaat dit gebouw te klein worden. De Voorzienigheidskassen van ons Arrondissement hebben thans eene overeenkomst gesloten met den Berg Thabor, zoodat de kinderen hunner aangesloten, naar die openlucht verblijfplaatsen als Raevels, kunnen gestuurd worden.

Wat eene weldaad zulks is, zullen de Ouders eerst begrijpen als ze hunne kinderen eenmaal zullen zien wederkomen!

Doch zulke instelling is enkel mogelijk als alle katholieken, daadwerkelijk met liefde en volharding dit werk steunen. En zulks is ons besluit:

Katholieken steunt eerst en vooral **uwe** instellingen. De Zusters vragen er niet om, doch wij die gezien hebben, wij weten dat de heldhaftige edelmoedigheid onzer Zusters alles veil heeft uit liefde tot Onzen Lieven Heer. Waarom zouden wij het dan niet als een plicht aanzien, hen in de gelegenheid te stellen, alles te doen wat hun edelmoedigheid hun ingeeft tot gezondmaking, zoo lichamenlijk als geestelijk van onze lieve kleinen.

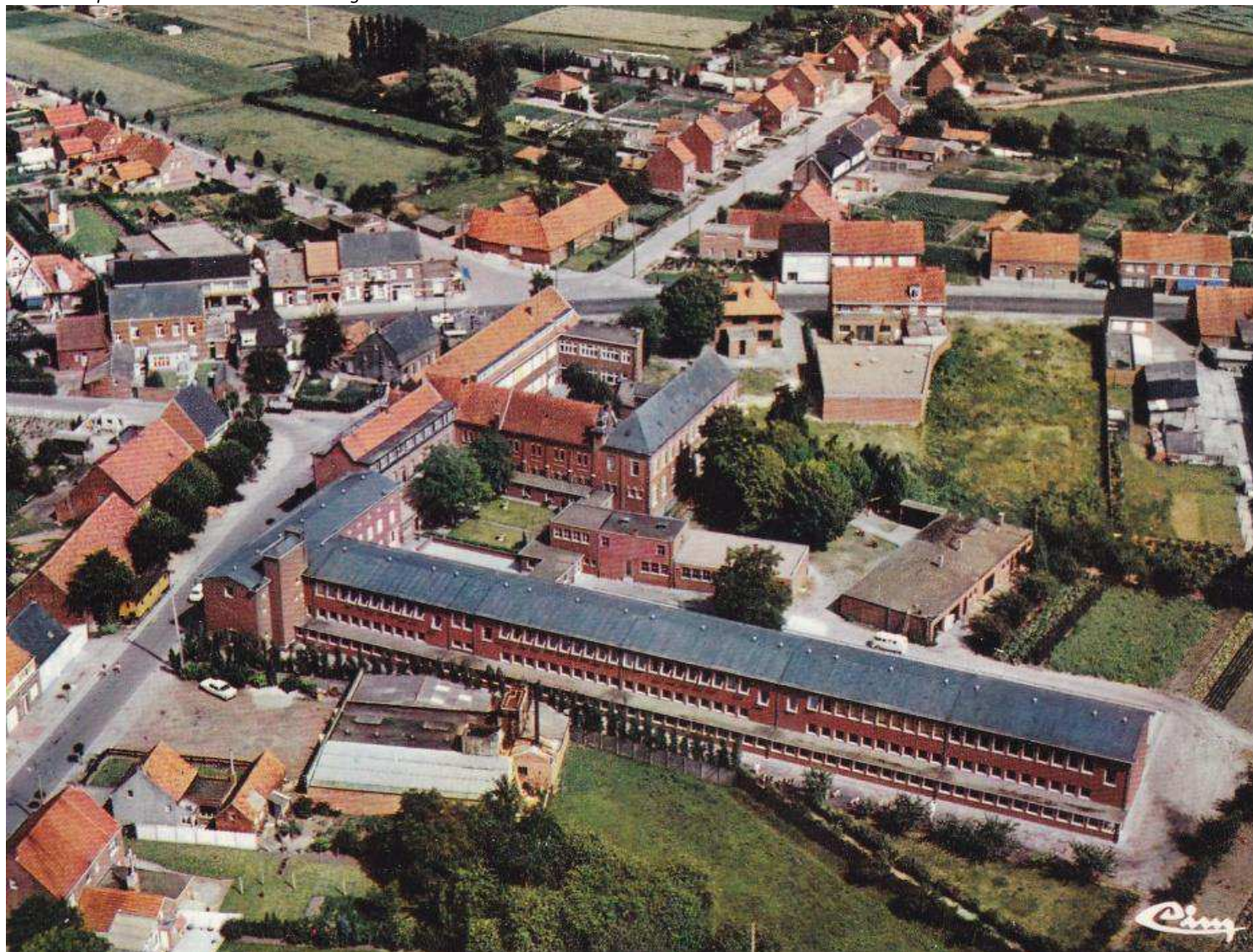

Na de oorlog brengen de gasthuiszusters het preventorium onder de hoede van het Nationaal Werk voor Kinderwelzijn⁵ zodat we vanaf nu spreken van de 'kinderkolonie'. Het aantal kinderen neemt zo snel toe dat de infrastructuur nauwelijks kan volgen. De grootste naoorlogse verbouwingen dateren van 1958. Dat jaar verdwijnt de aanpalende boerderij Van Loon, welke op 8 juni 1936 werd aangekocht, om plaats te maken voor een gebouw van meer dan 80 meter breed en 100 meter diep dat voldoet aan de actuele hygiënische en pedagogische eisen. Het complex telt vijf paviljoenen die elk zijn opgebouwd uit een eethoek, speelhoek, klas, slaapzaal, toiletten tot zelfs een buitenspeeltuin toe. De eerste steen werd gelegd door de minister van Volksgezondheid en Gezin Paul baron Meyers (1921-2011).

Meisje wordt gewogen en gemeten door de gasthuiszusters

⁵De oprichting van de Nationale Belgische Liga voor Kinderbescherming in 1904, en van de afdeling Hulp en Bescherming aan de Werken voor Kinderwelzijn binnen het Nationaal Hulp- en Voedingscomité (NHVC) in 1915, liggen ten grondslag aan de georganiseerde kinderopvang in België. Vandaag vinden we alles terug onder Kind & Gezin.

Het preventorium na de verbouwingen van 1958

De paviljoenen werden bevolkt door 5 groepen kinderen uit alle lagen van de bevolking doch vooral kinderen met een zwakke gezondheid, alsook kinderen geplaatst door diverse instanties. Later kwamen er ook kleurlingen en kinderen toe die omwille van bepaalde omstandigheden tijdelijk werden opgenomen. Het was voor de kinderverzorgsters dan ook geen gemakkelijke opdracht om deze groep in bedwang te houden wanneer ze al wandelend naar de luthof in het Ravens Kamp trokken. De groep bestond uit zowel Vlamingen als Walen, wat een enorm probleem was voor een vlotte integratie en het creëren van een thuissituatie. In het archief van Ragebol⁶ vonden we aan de hand van verzonden prentkaarten volgende gemeenten terug waarvan de kinderen afkomstig waren: Aalst, Antwerpen, Berchem, Borgerhout, Brugge, Brussel, Geel, Gent, Grimbergen, Harzé, Heusden (Limburg), Humbeek, Hoboken, Hofstade-Aalst, Lier, Lommel, Luik, Mechelen, Mol, Oudergem, Pittem, Sint-Eloois-Winkel, Sint-Kwintens-Lennik, Sint-Niklaas, Turnhout, Wommelgem, Wormer (Nederland) en Wijnegem. Ook het verschil in leeftijd tussen de patiënten zorgde voor een hinderpaal. Weinig Vlaamse en kwetsbare kinderen alsook de kinderverzorgsters spraken vlot Frans en de Walen geen Nederlands. Naast een goede zorg voor het herstel van de gezondheid, en het vermaak van de kinderen werd er ook aandacht besteed dat er geen (grote) leerachterstand werd opgelopen. Gediplomeerde juffrouwen zorgden voor het onderricht. Sommigen kinderen waren van boerenkomst en konden wellicht al vlug wat hulp bieden in de rijke moestuin, welke moest voorzien in een zo groot mogelijk zelfonderhoud. In de jaren 1965-66 waren er een 200-tal jongens en meisjes permanent in herstel.

⁶ Ragebol: vereniging voor stamboomonderzoek en erfgoed www.ravels-weelde-poppel.be.

©Imelda Blockx

Een gewone dag bestond uit:

7.30 u: opstaan, wassen en ontbijten met boterhammen met siroop of bruine suiker, af en toe beleg

9 u: begin activiteit: lessen en/of wandelen in de gezonde Ravelse lucht

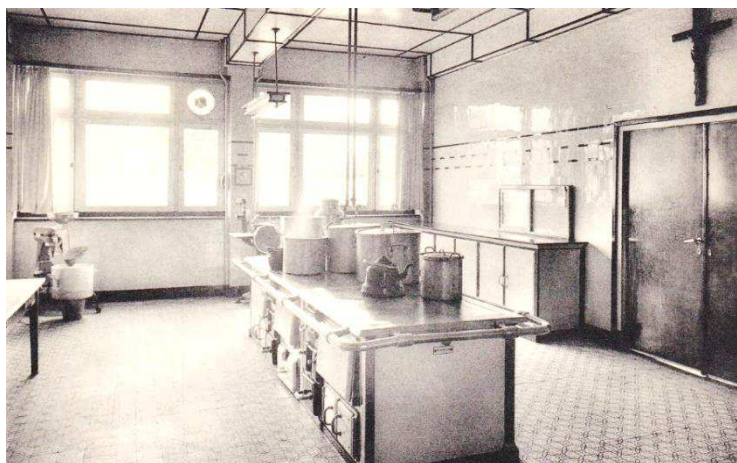
12 u: middagmaal bestaande uit soep, aardappelen met groenten en vlees, somtijds dessert

13 u: hervatting lessen en/of wandeling

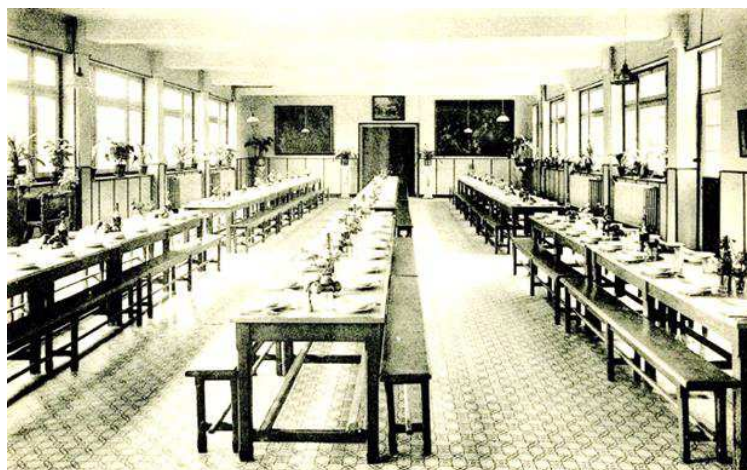
16 u: vieruurtje bestaande uit boterhammen met siroop of bruine suiker

20 u: Voor het slapen gaan kreeg men soms nog een dessertje en dan... naar bed

In de keuken was een zuster verantwoordelijk voor de boterhammen. Deze werden machinaal beboterd en in houten bakken per paviljoen (leefgroep) afgeleverd. Dit systeem werd wellicht ingevoerd om controle te kunnen houden over het gebruik van (dure) boter. Het beleggen van de boterhammen gebeurde in elk paviljoen afzonderlijk door de kinderverzorgsters. De kinderverzorgsters begonnen hun dienst op zondagavond om 20 u. en bleven gedurende 14 dagen onafgebroken bij de kinderen. Hun dienst zat er op zaterdagmiddag om 12 u. op. Zij waren 24/7 bij de kinderen aanwezig en beschikten over een kleine slaapruijnte grenzend aan de slaapzaal van de kinderen van waar zij door een klein open raampje toezicht konden uitoefenen. Het personeel gekleed in lichtblauwe jurk en witte schort met een bonnet op het hoofd stond steeds voor de kinderen op en begeleidten hen tijdens het opstaan en het wassen. De kinderen droegen mooi gesteven schortjes. Eénmaal per week werden zij in bad gestopt. De kinderverzorgsters belegden de boterhammen en bouwden de refter om tot klaslokaal, 's middags gebeurde dit in omgekeerde richting. In de namiddag werd dit alles herhaald. Wanneer de kinderen 's morgens les kregen zorgden de kinderverzorgsters voor het klein onderhoud en opmaak van de bedden. Zij zorgden ook voor het mee begeleiden van de kinderen naar de nabij gelegen speelweide (peuters) of het lusthof in het Ravels Kamp (voor de grootsten). 's Middags tussen 13 en 16 u. was men vrij en hadden ze tijd voor ontspanning: een boek lezen, wat naaien, wat babbelen... Ze waren op elkaar aangewezen en vormde al snel een hechte vriendengroep. Zij werden ook geacht in de ochtend de Eucharistieviering bij te wonen. Om 21 u. moesten zij op hun kamer zijn voor een hopelijk rustige nacht. Deze durfde wel eens verstoord te worden door kindjes met lichte kwaaltjes, huilbuien of diarree. Dan was de verdiende nachtrust weg.

Keuken en refter

De slaapzaal voor de kinderen van 3 à 6 jaar

De kinderen van 3 tot 6 jaar sliepen in slaapzalen van 22 bedden. De grotere kinderen werden in grotere groepen ingedeeld. Aanvankelijk enkel bestemd voor de opvang van meisjes werden later ook jongens tot 7 à 8 jaar opgevangen. De meisjes mochten blijven tot de leeftijd van 14 jaar.

De kinderen werden ondergebracht in paviljoenen: vijf voor kinderen tot 6 jaar en één paviljoen voor de groteren.

De kinderen konden éénmaal per maand bezoek ontvangen. Als er bezoek voor hen was werden de namen van de kinderen afgeroepen. Het waren natuurlijk altijd dezelfde kinderen die bezoek ontvingen. Bij de gelegenheid van het bezoek moesten ze er dan extra verzorgd voorkomen.

Het lesonderricht was ingedeeld in drie leeftijdscategorieën: eerste en tweede leerjaar, derde en vierde leerjaar, vijfde en zesde leerjaar. Onder leiding van directrice Hélène Struyen, later opgevolgd door Agnes Goris, waren 3 juffrouwen actief. Tijdens de lesuren waren er ook nog 3 à 4 kleuterleidsters actief bezig met de peuters in de paviljoenen. De algemene leiding bleef in handen van zuster Marcella waarbij zuster Josepha haar administratief ondersteunde.

De zes gediplomeerde kinderverzorgsters werden bijgestaan door 1 à 2 stagiairs, verder bestond het personeelsbestand uit de zusters, de kleuterjuffen, 2 klusjesmannen voor tuin en onderhoud en enkele poetsvrouwen voor het grotere poetswerk. De zusters droegen zorg voor o.a. de keuken en de wasserij.

De nonnen prompt vooraan op de foto; achteraan midden herkennen we de Ravelse pastoor Gust Van Lieshout
@Imelda Blockx

In 1967 worden gronden rondom de paviljoenen aangekocht en omgedoopt tot de 'Kleine Kinderlust'. De reeds bestaande oude gebouwen krijgen het jaar daarop een verdieping. De populatie van de kinderen verandert doorheen de jaren. Voor de Tweede Wereldoorlog verzorgen de zusters vooral tbc⁷-patiëntjes; nadien worden meer kinderen met een zwakke gezondheid opgevangen en vanaf de jaren zestig wordt de kinderkolonie vooral een opvanghuis voor sociaal kwetsbare kinderen. Eind jaren zeventig stelt men er 18 zusters, 20 kinderverzorgsters en 10 onderhoudsmedewerkers tewerk.

Vier onderwijzeressen, drie kleuterleidsters en één bestuurster staan in voor een volledig onderwijsdagprogramma. Kinderartsen van het Sint-Elisabethziekenhuis te Turnhout behartigen de medische begeleiding en één van hen komt wekelijks langs voor consultatie.

⁷ Tuberculose of tbc is een ernstige, soms besmettelijke bacteriële infectieziekte, meestal veroorzaakt door de tuberkelbacil *Mycobacterium tuberculosis*. Deze bacterie werd in 1882 door Robert Koch ontdekt.

Vanaf 1 januari 1980 wordt de missie ruimer en verandert de naam opnieuw.

Voortaan kan in het ‘kinderopvangcentrum’ elk kind in nood onmiddellijk en voor onbepaalde tijd – voorheen was de verblijfsduur beperkt tot drie maanden – opgevangen worden. Vanaf dan komt het accent te liggen op sociaal en veel minder op medisch gemotiveerde redenen voor kinderopvang. De volgende jaren veranderen de

maatschappelijke noden. Er komt minder behoefte aan grote tehuizen. Bovendien wil de overheid grondig snoeien in het aantal kinderverblijven binnen de provincie Antwerpen.

Voorgevel langs de Onze-Lieve-Vrouwstraat na de eerste verbouwingswerken (vergelijk met de foto op de omslag)

In 1985, na 60 jaar, besluiten de gasthuizusters het kinderopvangcentrum te sluiten. Niet minder dan 25.500 kinderen uit heel het land vonden er een tijdelijke thuis en sommige zusters besteedden bijna hun

hele leven aan de zorg voor de kleinsten. Dat jaar worden de gronden en gebouwen overgedragen aan Caritas Catholica⁸ Antwerpen. Onder impuls en met medewerking van enkele zusters wordt het pand verbouwd tot een prachtig rusthuis ‘Home Onze-Lieve-Vrouw van de Kempen’ dat tot 2002 tegelijk dienst doet als klooster.

In de Onze-Lieve-Vrouwstraat lag het centrale deel, met onderwijslokalen, slaapgelegenheid en boerderij, aangevuld met gezonde oorden aan de Lourdesgrot op Klein Ravels, de ‘kleine kinderlust’ tussen de Bovenheide, Lusthofstraat en de Kampdijk en de ‘grote kinderlust’, gelegen in het bos op Turnhouts grondgebied achter de Lusthofstraat, tussen de Blauwe Kei en de Vaartstraat. Gezien de grote wandelafstand voor de kinderen trok men er steeds voor een ganse dag naar toe.

Home Onze Lieve Vrouw van de Kempen

Toen het initiatief in 1985 gestopt moest worden, wensten de zusters de beschikbare eigendommen niet verloren te laten gaan, maar aan te wenden in het kader van ouderenzorg. De VZW Home Onze Lieve Vrouw van de Kempen werd opgericht op 5 maart 1987 en kreeg als doel “het oprichten en beheren van voorzieningen en diensten voor bejaarden”. De raad van bestuur bestond oorspronkelijk uit een paritaire delegatie van zusters en leken en stond bij aanvang onder het voorzitterschap van Frans Albert Alberic Jozef Tanghe (*Emelgem 07/08/1916 – †Turnhout 25/08/2002), volksvertegenwoordiger en burgemeester van Ravels.

Het bouwen en opstarten van een nieuw rusthuis en serviceflats was niet eenvoudig. In 1992 waren de serviceflats klaar voor ingebruikname. Het gebouw uit 1959 werd hertekend en gerenoveerd tot 29 appartementen voor zelfstandig wonen: 8 éénpersoonsflats en 21 tweepersoonsflats. Door een creatieve ingeving van de architect hebben de appartementen op het gelijkvloers een speciaal effect gekregen, waarbij de slaapkamers toch directe buitenlucht kregen via hoge ramen. De ruime appartementen bestaan uit inkomhal, zit- en eetplaats, keuken,

⁸ Caritas is een rooms-katholieke internationale hulporganisatie die vertegenwoordigd is in 165 landen. Deze landelijke organisaties vormen samen Caritas Internationalis met hoofdzetel in Vaticaanstad. De organisatie richt zich op het lenigen van armoede en bestrijden van sociale onrechtvaardigheid. Ze is bekend vanwege haar programma’s voor het geven van noodhulp, het ondersteunen van projecten van hulporganisaties en het beheren van instellingen en voorzieningen in de gezondheids- of welzijnszorg.

slaapkamer, badkamer met douche en een bergplaats. Zij zijn voorzien van een noodoproepsysteem met het aangrenzende rusthuis en aansluitingen voor telefoon, TV, enz... Verder zijn er zithoeken, een feestzaal, een kapel, een centrale badkamer en een wassalon. Buiten beschikken de bewoners over een grote tuin met zitbanken, wandelpaden en een weide met kleinvee en kippen. De bewoners beschikken over een volledige zelfstandigheid, maar kunnen te allen tijde een beroep doen op de diensten en de service vanuit het rusthuis: noodhulp, maaltijden, animatie, pastoraal, administratieve hulp,... De verantwoordelijke sociale dienst coördineert de werking. Verder komen er naast de huisartsen ook externe thuisverpleegkundigen, familiehelp, poetshulp, therapeuten en paramedici over de vloer.

1994, luchtfoto van het WZC, in het linkse langgerekte gebouw herkent men nog het preventorium, rechts ervan het nieuwe gedeelte (bron: Geopunt Vlaanderen)

Mocht er een bewoner door omstandigheden niet meer zelfstandig kunnen wonen, dan geldt er een voorrangregeling waarbij deze bewoner prioriteit krijgt voor een transfer naar het aangrenzende rusthuis. In 1994 werd het rusthuis geopend. De oorspronkelijke school- en boerderijgebouwen hebben plaats gemaakt voor een nieuw en eigentijds familiaal rusthuis voor 68 bewoners, waarbij er vijf leefgroepen ontstonden waarvan één gesloten leefgroep op de eerste verdieping. Het duurde ruim twee jaar vooraleer de volledige bezetting werd gerealiseerd. Een nieuw intramuraal initiatief realiseren in een landelijke omgeving zonder rusthuiservaring was niet gemakkelijk. Mensen keken de kat uit de boom en vertrouwden het niet. Na die periode was duidelijk wat Home Onze Lieve Vrouw van de Kempen kon bieden en kwamen de eerste familieleden van de bewoners ook naar het rusthuis.

Het verkrijgen van RVT-erkenningen was erg belangrijk voor Home Onze Lieve Vrouw van de Kempen: op die wijze verbeterde de overheidssubsidiëring en kon de VZW meer medewerkers aanwerven. Deze reconversie liep af in 2009 en zou er geen verschil meer zijn tussen de zwaar zorgbehoevende bewoners. Voor de medewerkers betekende dit sedert 2000 echter reeds een verlichting van werkdruk, maar vooral een mogelijkheid weer nieuwe en andere kwaliteitsaccenten te gaan opzoeken en te realiseren. De gasthuizusters waren aanwezig in het klooster te Ravels en betekende zeer veel voor het huis en de omgeving. Zij openden in aanvang het serviceflatgebouw omdat er verder nog geen personeel aanwezig was. In 2002 hebben de nog aanwezige zusters

het klooster te Turnhout vervoegd en hebben zij het gebouw afgestaan aan de VZW. Dit maakte een uitbreiding tot 91 rusthuiswoonegelegenheden mogelijk, waarvan drie woonegelegenheden kortverblijf. Op het gelijkvloers kwam een uitbouw van kleinschalig wonen voor dementerenden waarbij er voor de mobiele dementerende medemens een woon- en zorgzone is voorzien waarin deze mensen hun maximale vrijheid terugwinnen in een veilige omgeving met tuin. Het begeleidende personeel is er voortdurend tussen de bewoners en familie aanwezig.

Sedert 2003 werd het rusthuis een 'Woon- en Zorgcentrum' (WZC). Dit houdt onder meer in dat er diverse woon- en zorgmodules binnen de organisatie aangeboden worden: van volledig zelfstandig wonen tot volledig hulp- en zorgbehoevend zijn. Het WZC beschikt over de modules serviceflats, dagopvang, kortverblijf, rusthuiszorg, rust- en verzorgingstehuis, aangevuld met zorg voor dementerenden en palliatieve zorg. Mensen kunnen naadloos van

de ene naar de andere module overgaan en bijgestaan worden. Het is een integratie van extramuraal wonen, transmuraal hulp en zorg vinden en intramuraal wonen en zorgen.

Nieuwbouw 2021-2023

Om aan de toenemende vraag tegemoet te komen én tevens up-to-date te blijven werd op 15 maart 2021 aanvang genomen met de bouw van 24 nieuwe assistentiewoningen waarvan 16 met 2 slaapkamers. De verdere uitbreiding omvatte 2 kamers voor oriënterend kortverblijf en 34 kamers woonzorgcentrum. Het geheel werd vervolledigd met een nieuwe keuken en een aantal technische ruimtes. Ook werd een brasserie en een gemeentesaal voorzien.

Om de uitbreiding te kunnen realiseren moest het voormalige gemeentehuis van Ravels worden gesloopt (©H.K. Nicolaus Poppelius).

Het bouwproject kadert in een ruimer plan om de site te ontwikkelen als een seniorensite waar gestreefd wordt naar een gevarieerd aanbod en waar iedereen een beroep op kan doen los van de eigen zorgnoden en financiële mogelijkheden. De firma DCA uit Beerse was hoofdaannemer van deze uitbreiding.

De assistentiewoningen werden op 1 januari 2024 in gebruik genomen, 10 kamers woonzorgcentrum en 2 kamers oriënterend kortverblijf werden op 8 januari 2024 in gebruik genomen. Op 1 juli werden nogmaals 12 kamers woonzorgcentrum in gebruik genomen en de laatste 12 kamers woonzorgcentrum op 2 september 2024.

Nieuwbouw langs de Grote Baan op 03/06/2024 (©Jan Aerts)

Klein Ravels en haar grot

In het decembernummer van het tijdschrift De Drie Goddelijke Deugden schreef ik reeds een korte historiek over deze grot als afsluiting van het artikel "*Cementrustiek, voorbode van religie*" in de reeks "*Van onder de klei...*". Ondertussen kreeg ik inzage in de oudste archieven van het Dekenaat Turnhout wat leidde tot dit uitgebreide artikel over het preventorium en haar grot op Klein Ravels.

Bij akte van 25 augustus 1922 voor notaris Emiel Frans Jozef De Boungne (°Hoogstraten 01/08/1881 – †Weelde 11/12/1936) te Weelde verkoopt Maria Josepha Barbara Neeckx (°Turnhout 05/05/1863 – †Turnhout 09/12/1932) uit Oosthoven 1ha 11a 5ca heide te Ravels aan de VZW Vereniging der Parochiale Werken der Dekenij Turnhout. De vertegenwoordigers van deze hiertoe op 10 april 1922 opgerichte VZW waren E.H. Jan Jansen, pastoor-deken te Turnhout en E.H. Joannes Franciscus Van Mechelen, pastoor te Ravels. Zij betaalden namens de VZW hiervoor 600 Fr. (€ 14,87).

Voor de aankoop van percelen "opgebroken boschgrond", groot 70a 70ca werd 2.000 Fr (€ 49,58) betaald zoals blijkt uit de akte voor notaris De Boungne van 20 november 1924. De bosgrond werd aangekocht van pastoor E. H. Ludovicus Joachim Maria Nuyens, pastoor te Turnhout. Voor de VZW traden opnieuw de pastoors Jansen en Van Mechelen als ondertekenaars op.

Een jaar later, op 5 november 1925, wordt een woonhuis met landbouw, een boomgaard en grond aangekocht van dezelfde pastoor Nuyens. Het geheel bedraagt 1ha 34a 50ca. De akte werd opnieuw verleden bij notaris De Boungne en kende dezelfde ondertekenaars namens de VZW Vereniging der Parochiale Werken der Dekenij Turnhout. Pastoor Nuyens ontvangt de som van 10.000 Fr. (€ 247,89) voor de naakten eigendom.

En de kooponger is nog niet gestild want op 15 juli 1927 zit men opnieuw voor het ambt van dezelfde notaris. Ditmaal kopen de Eerwaarde Heren Gerard Egide Dierckx en Victor Schrijvens voor de VZW 30a 35ca gronden te Klein Ravels tegen de som van 500 Fr. (€ 12,39). De verkoper is deze keer niet pastoor Nuyens maar de Ravelse Commissie van Openbare Onderstand (C.O.O.). Voor deze laatste werden voorzitter Florent Van Beek (°Ravels 21/10/1879 – †Turnhout 19/03/1969) en de pastoors Van Mechelen en Justinus Voordeckers (°Vorst 20/11/1868 - †Ravels 25/02/1938), respectievelijk pastoor van de parochie Sint-Servatius Ravels en Sint-Adrianus Ravels-Eel, als leden afgevaardigd.

De paardenmolen met haar houten paardjes werd 's winters netjes op stal gezet. De belangstelling voor de betonnen schommel was tanend. De klaslokaaltjes werden steeds minder gebruikt. De tuin met de serre en vooral de vele mispelmomen verdwenen, door het vertrek van tuinman Jan, ook uit de aandacht. Enkel de mooie lorken en de kastanjabomen bleven nog vele jaren overeind.

In de vijftiger en zestiger jaren werden de gronden rond de grot vooral verhuurd. Had de VZW geld nodig voor haar verdere werking? De VZW is alleszins een loyale verhuurder. Wanneer Joannes Verschuieren (°Ravels 17/07/1924 – †Geel 31/10/2008), als vroegere tuinman, vanaf 1 november 1953 2,235 ha gebruikt, wordt hij voor drie jaren vrijgesteld pacht te betalen. Met wederzijds akkoord komen partijen overeen om daarna per jaar 2.500 Fr/ha (€ 61,97) te betalen. Wanneer broer Jacobus Eugène Verschuieren (°Ravels 10/04/1942) vanaf januari 1966 een weiland van 22a huurt, betaalt hij de huursom van 850 Fr/jaar (€ 21,07). Er moet pas betaald worden vanaf januari 1968. Wanneer de huurder een nieuwe afrastering rondom het weiland aanbrengt komt de verhuurder hierin voor 20.000 Fr. (€ 495,79) tussen; bij vrijgave van de gronden wordt de verhuurder volledige eigenaar. De huurprijs wordt met ingang vanaf 1 juli 1968 opgetrokken naar 4.700 Fr/jaar (€ 116,51).

Op 25 januari 1966 wordt tussen de VZW Parochiale Werken met als vertegenwoordigers E.H. Deken Frans Reynen (1905-1980) en E.H. Corneel Goris (1887-1973), pastoor op het Begijnhof te Turnhout voor notaris Jozef Segers (°Turnhout 26/10/1930 – †Turnhout 19/03/2010) een huurovereenkomst afgesloten met Adriaan Aerts (°Ravels 10/12/1899 – †Turnhout 28/06/1971) wonende Tilburgseweg 74 te Ravels. Hij huurt 2ha 28a 35ca minus de oppervlakte van de grot (3a 45ca) met een contract van 9 jaren voor de som van 8.700 Fr/jaar (€ 215,67). De huur gaat in op 1 januari van dat jaar.

Het grote en gunstig gelegen terrein langsheen Klein Ravels maakte in 1998 deel uit van een ruilverkaveling en werd verkaveld in 16 percelen en als bouwgrond verkocht. De notarissen Dierckx te Turnhout en Jozef Segers te Weelde deden de verkoop waarbij de verantwoordelijke zusters wel eisen stelden dat de verkoop slechts kon gebeuren onder de volgende voorwaarden: de percelen moesten worden verkocht aan gezinnen uit Ravels met kinderen, die voorheen nog geen eigendom in hun bezit hadden. Of hieraan werd voldaan is de vraag. Voor de verkoper, VZW Vereniging der Parochiale Werken der dekenij Turnhout met zetel te Turnhout, Taeymanslaan 43 traden Ludovicus Constantinus Van den Bossche, secretaris van de VZW, en bestuurder E.H. August Van Lieshout op.

De grot in cementrustiek werd gebouwd in 1927 en ingehuldigd door kanunnik Jozef Evermodus Jansen (1871-1949), pastoor-deken van Turnhout. De kinderen van de Openluchtschool, de Ravelse schoolkinderen, de geburen en wellicht ook andere Maria-aanbidders frequenteerden de grot met hun bezoek. De vele bedankingsborden bleven hiervan achter als stille getuigen. Jammer genoeg zijn deze herinneringen bij de latere restauraties allen verdwenen.

De grot is als eigendom van het Dekenaat Kempen in 2016 door het gemeentebestuur van Ravels in erfpacht genomen. De grot werd gerestaureerd in de jaren 1990 en 2018.

Lied van Onze Lieve Vrouw der Kempen

*Wanneer wij gaan door 't Kempenland
Al waar de wegen kruisen,
Zien wij den ouden eik
geplant
Waardoor de winden ruischen.
Beschaduwd door zijn koningskroon,
Daar praalt uw Koninginnetroon,
O Lieve Vrouw der Kempen.
O Lieve Vrouw der Kempen.*

*Daar lacht uw beeld in rooden Mei
Zoo minzaam en zoo teder,
Daarvoor uw voeten leggen wij
Ons hulde dankbaar neder.
Gij troont in 't kinderlijk gemoed
In 't vrome Kempisch hart zoo zoet,
O Lieve Vrouw der Kempen.
O Lieve Vrouw der Kempen.*

*Wil dan ons Koninginne zijn
En wil ons huis regeeren,
Gij zijt de zoetste medecijn;
Wat kan ons hart begeeren,
Dan aan uw zoete Moederhand
Weer sterk te staan in 't Kempenland,
O Lieve Vrouw der Kempen.
O Lieve Vrouw der Kempen.*

*Welaan dan Onbevleete Maagd
En Moeder vol genaden,
Die Jezus op uw handen draagt
Wat kan met U ons schaden?
O sta ons bij in allen nood
In 't leven en in 't uur der dood,
O Lieve Vrouw der Kempen.
O Lieve Vrouw der Kempen.*

©Jan Aerts

**Onze-Lieve-Vrouw van de Kempen
te Raevels-bij-Turnhout**

Bijhuis E. van Berg Thabor

Afdeeling van zwakke meisjes - Bestuur : Gasthuisnonnen van Turnhout.

In 't Land van de Mastbosschen
De Grot van Lourdes in het park van het
toekomstend "Sanatorium Pastoor Nuyens"
voor teringlijdende kinderen.

Lourdes- of Mariagrot

Volgens de christelijke geloofstraditie is de maagd Maria van 11 februari tot 16 juli 1858 achttien keren verschenen aan de jonge Bernadette Soubirous in de grot Massabielle aan de Gave in het Franse Lourdes. Maria bevestigde hierbij telkens dat zij 'onbevlekt ontvangen' was. Dat wil zeggen dat zij geboren werd zonder de smet van de erfzonde. De Onbevleete Ontvangenis was reeds tot een kerkelijk dogma verheven in 1854. In 1907 heeft het Vaticaan aan de verschijning van Maria een dag verbonden in de liturgische kalender. De Onbevleete Ontvangenis wordt gevierd op 9 december.

Bernadette Soubirous (1844-1879) werd non op 7 juli 1866 in het Sint-Gildardklooster te Nevers, als zuster Marie-Bernard. Ze werd zalig verklaard in 1925 en heilig verklaard in 1933. Ze wordt afgebeeld als een non of als een herderinnetje. Volgens Bernadette vroeg Maria om ter plaatse van de verschijningen een kapel voor haar te stichten en zo gebeurde. Spoedig kwam een bedevaart op gang die gestimuleerd werd door wonderbaarlijke genezingen met het aanwezige bronwater, een oeroud magisch symbool.

Lourdes zou aldus uitgroeien tot een van de beroemdste bedevaartplaatsen ter wereld. Gedurende de eerste 150 jaar na de verschijningen werden 200 miljoen bedevaarders geteld. Voor het christendom is het de belangrijkste bedevaartsplaats na Rome. Wereldwijd staan beide in de top 5 naast Mekka, Jeruzalem en Benares. Nadat de paus in 1875 een replica van de Lourdesgrot had laten bouwen in de tuin van het Vaticaan, verrezen er exemplaren over de hele wereld.

De aanleidingen tot de bouw van een Lourdesgrot zijn veelvuldig: devotie tot de Onbevleete Ontvangenis van Maria, aandenken aan een Lourdesreis, afsmeaken van genezing, dank voor genezing, herinnering aan een gouden bruiloft, jubileumgeschenk of –aandenken, dank voor overleven tijdens WO I en WO II. In Ravels is het afsmeaken of de dank voor genezing de reden tot het bouwen geweest.

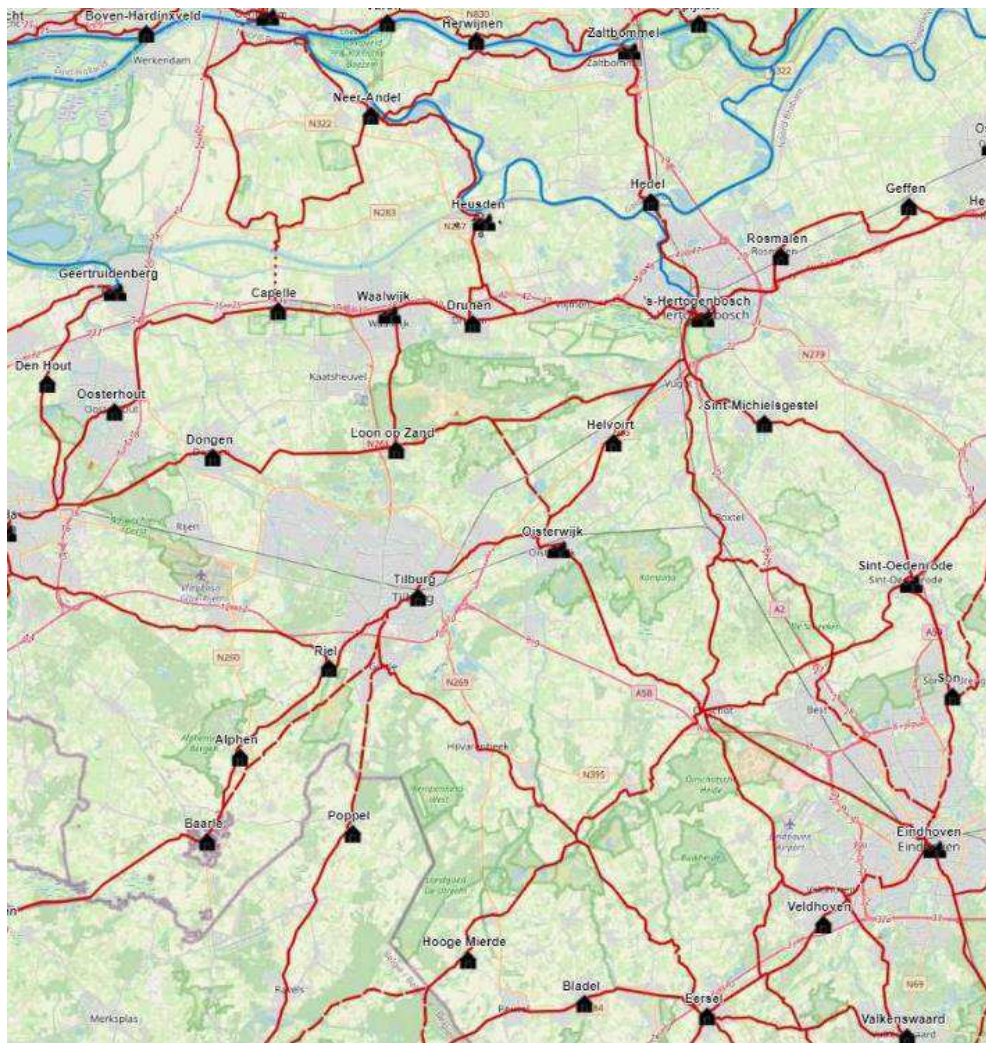
Bronnen:

Het Preventorium, Alfons Van Asten, Ravels in Lief en Leed, 1980
Vol vertrouwen geven. 400 jaar Gasthuizusters van Turnhout, diverse auteurs, Groep Gasthuizusters Turnhout, 2008
Jaarboek van de Koninklijke Geschied- en oudheidkundige Kring van de Antwerpse Kempen, 2023
Archief Dekenaat Kempen
Archief Heemkundekring Nicolaus Poppelius
Archief Ragebol
Archief Heemkundige Kring De Griffioen Dessel
Inventaris Vlaanderen Mariagrotten Aankondigingsblad
De Kempenaar
Met dank aan Stan Van den Bossche, Dirk Godecharle, Bob Van de Putte
Imelda Blockx, José Hendrickx en Jack en Lea Verschuieren-Van Gestel
Luc Andries, Paul Malfait
Archief Jan Aerts
Wikipedia

De grot met ex-voto's

Najaarsuitstap naar Leuven

Voor deze najaarstrip viel de keuze op Leuven. De aloude hoofdstad van het Hertogdom Brabant en tegenwoordig de provinciehoofdplaats van Vlaams-Brabant. Bij onze uitstappen trachten we steeds een verband te hebben met onze gemeente Groot-Ravels. Zo is Leuven de verblijf- en opleidingsplaats geweest waar "onze heilige Nicolaus" zijn studies heeft gedaan, Diederik van Tulden abt werd van de Abdij het Park in 1462 en kunnen we stellen dat de hertog, Dirk Bouts (°Haarlem, ca. 1410-†Leuven, 6 mei 1475) en andere personaliteiten door onze gemeente Ravels zijn gepasseerd op weg naar Leuven of vice versa naar Den Bosch. De historische weg vanuit 's-Hertogenbosch zou o.a. langs Goirle/Hilvarenbeek, Ravels, Turnhout, Herentals, mogelijk Lier en Aarschot naar Leuven hebben geleid.

Een reconstructie van doorgaande wegen (rode lijnen) in Brabant rond 1500 (bron: www.viabundus.eu)

Stipt om 07.30 vertrokken we te Poppel. Ondanks enkele vertragingen bij het begin van de trip bleven de zenuwen bij chauffeur Tom onder controle. Vanaf Geel-Punt ging echter alles heel vlot en kwamen we wonder boven wonder 2 minuten te laat in Café Leuven Central toe voor koffie of thee met een boterkoek.

Vertrek om 10.00 uur met twee gidsen voor de tocht "Leuven in een notendop" ©Fons Adams

Koffie/thee en een boterkoek in café "Leuven Central" ©Fons Adams

"Leuven in een Notendop"

Studenten komen al eeuwenlang uit alle windstreken van de Lage Landen naar de Katholieke Universiteit Leuven (gesticht in 1425). Van Artesië in het zuiden tot Friesland in het noorden. Filips Willem, zoon van Willem van Oranje, Marnix van Sint-Aldegonde, Johan van Oldenbarnevelt, Erasmus, Dodoens, Vesalius, Mercator, zelfs paus Adrianus van Utrecht, zaten er op de studiebanken. Leuven was het trefpunt van het intellectuele leven in de Nederlanden. Belangrijk waren de colleges. Deze werden gesticht door weldoeners die hun bezittingen voorbestemden om tot ver na hun dood te voorzien in de kost en inwoning voor familieleden, streekgenoten of gewoon voor arme studenten. Het was mecenaat, een zeldzame kans om de maatschappelijke ladder te beklimmen.

Het middelpunt van Leuven

De eerste halte was bij de steen die het "middelpunt" is van de stad Leuven op de hoek van de Mechelsestraat en Schrijnmakersstraat; Leuven is bijna een perfecte cirkel met deze steen als middelpunt en zodoende is Leuven vlot te bewandelen in alle windrichtingen. (@Luc Andries)

Het Mathieu de Layensplein was de Middeleeuwse slachtplaats en vleesmarkt

Links:

1777, Ferraria kaart (@Geopunt Vlaanderen); rechts: 1880, het verdwenen Vleeshuis aan Mathieu de Layensplein, de zeven hoeken van de Leuvense vleeswijk tegenover de ingang van de Sint-Pieterskerk (@Leuven van Weleer)

Aan het Mathieu de Layensplein (voor de Sint-Pieterskerk) werden vroeger, vanaf 1216, in het centrum van Leuven tot in 1781 de slachtingen gedaan en vleesverkoop gehouden. Na 1781 richtte de stad een centraal en openbaar slachthuis in. Het slachtafval werd gewoon in de snelstromende Dijle gekieperd.

Het hele gebied errond was vroeger de Slachthuiswijk van Leuven. Tegenwoordig zien we hier alleen winkels en herbergen. Het Vleeshuis heeft gediend als overdekte vleesmarkt tot 1914. Bij die inval van de Duitse troepen werd Leuven vernield in de grote brand bij de Duitse wraaknemingen. Nu zijn er nog enkele slagerijen in de Pensstraat.

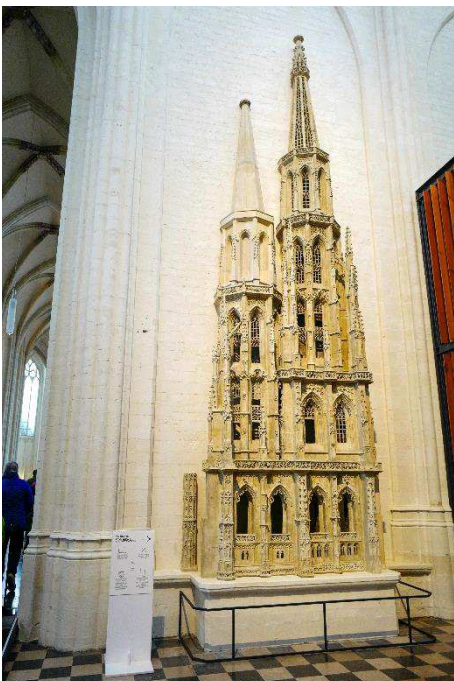
Wegens de nabijheid van de Dijle was de ondergrond moerassig en konden ze de Sint-Pieterskerk zijn toren niet dragen. De situatie met de drassige ondergrond werd al in 1570 ernstig genomen omdat toen al regelmatig brokstukken naar beneden kwamen. Vanaf 1613 werd het hoogste deel dan maar afgebroken tot op het huidige niveau. Het Vleeshuis kreeg eerder klappen te verwerken. In 1603 stortte een deel van de kerktoeren van Sint-Pieter naar beneden en pardoos op het Vleeshuis dat totaal verwoest werd.

De Sint-Pieterskerk

De bouw van de huidige gotische kerk startte in het eerste kwart van de vijftiende eeuw en eindigde halverwege de zestiende eeuw, achtereenvolgens onder leiding van Sulptius van Vorst, Jan II Keldermans, Matthijs de Layens en Alard du Hamel. De werken begonnen aan het koor en naarmate ze vorderden werd de Romaanse kerk deel per deel afgebroken. Vandaag rest er ons nog maar weinig van dit laatmiddeleeuwse bouwwerk. De keizerlijke grafkerk, ontdekt tijdens archeologische opgraving vlak na de Tweede Wereldoorlog, is het enige restant dat publiek toegankelijk is.

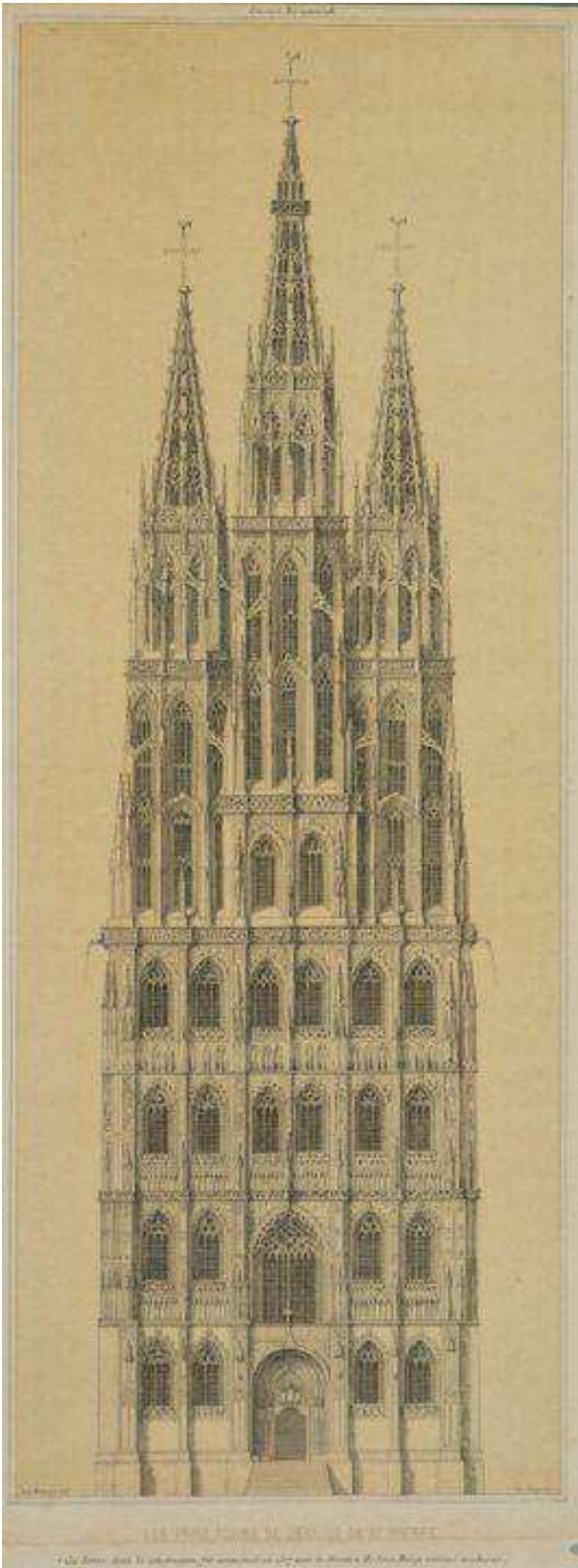
Door het bouwen van een nieuwe laatgotische kerk manifesteerde zich de prestigedrang van de stad Leuven. Brabantse steden als Antwerpen, Brussel en Lier wonnen in die periode aan belang door hun respectievelijke rol als handelsstad, hertogelijke residentie en veemarkt. Leuven stichtte daarop in 1425, met goedkeuring door een pauselijke bul, de eerste universiteit in de Lage Landen.

Na de teloorgang van de lakenhandel kreeg de nieuwe universiteitsstad op korte tijd een economische heropleving. De "nieuwe economie" zorgde voor de nodige financiering van talrijke nieuwbouwprojecten, waarvan de Sint-Pieterskerk ongetwijfeld het grootste was. De Leuvense universiteit en de Sint-Pieterskerk met haar kapittel waren bovendien nauw verwant: de kanunniken waren vaak docent terwijl de proost kanselier van de universiteit was.

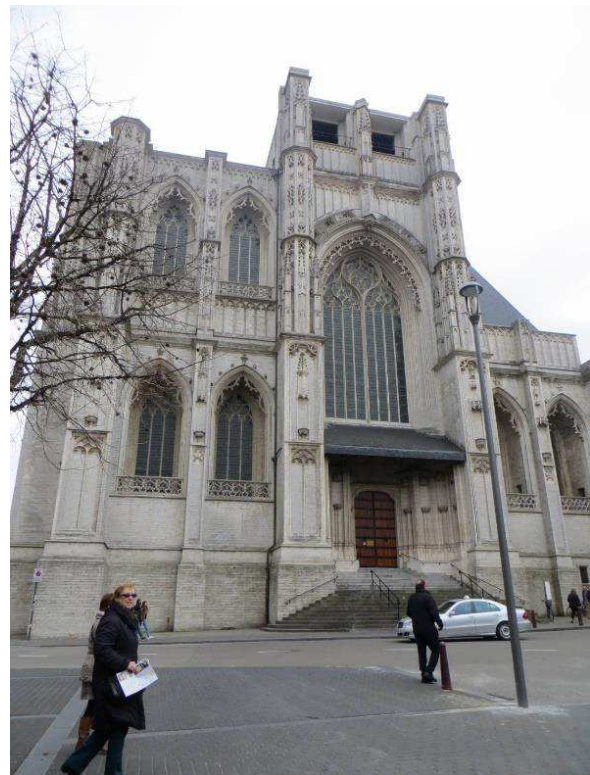
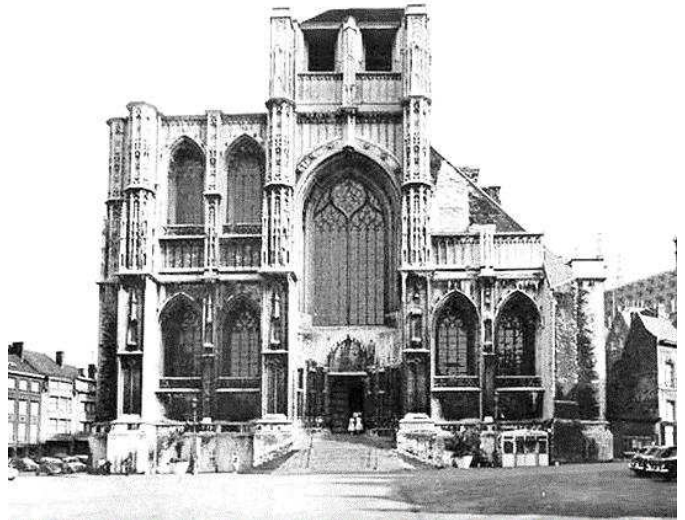

Het ontwerp van de Sint-Pieterskerk werd, zoals bij vele andere grote kerken, nooit volledig uitgevoerd. Zo moesten, volgens het ontwerp van Joos Metsys of Massys, de zijtorens van de westbouw een hoogte van 136m bereiken, en de middentoren een hoogte van 168m. Dit monumentaal project zou de Sint-Pieterskerk verheffen tot de hoogste van alle Brabantse kathedralen. Toen men in 1541 tot op een hoogte van 50 meter was gevorderd, werden de werken gestaakt omwille van de onstabiele ondergrond en financiële problemen. Na enkele instortingen, verlaagde men in het begin van de zeventiende eeuw de toren.

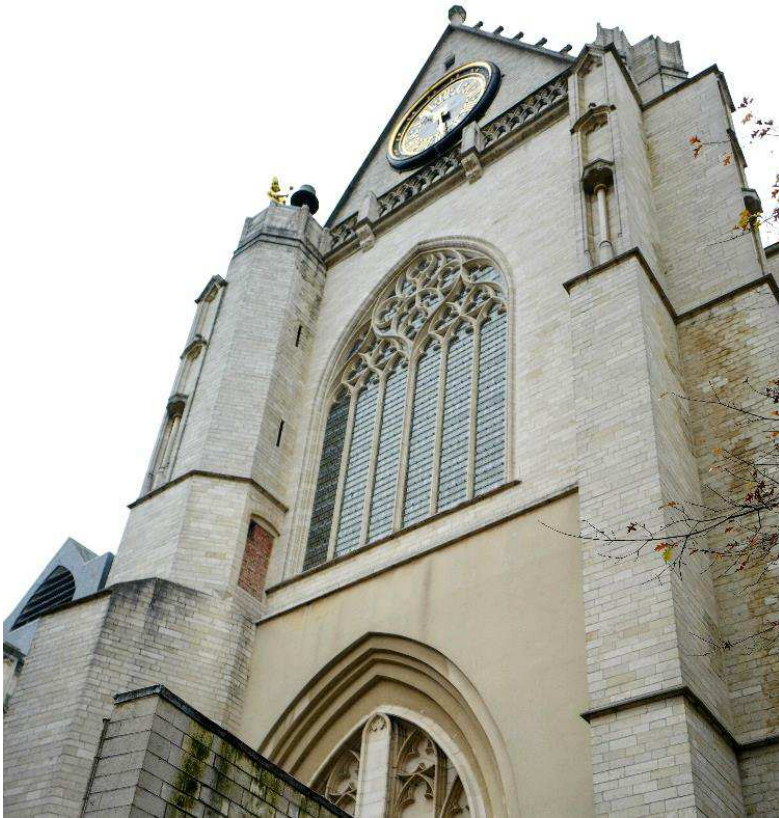
Stenen maquette van de te bouwen kerk met imposante torens werd in 1524 door Joost Metsys of Massys gemaakt in opdracht van de stadsmagistraat (@Luc Andries)

Dit driedimensionale torenontwerp is uniek in zijn soort. Enerzijds als een herinnering aan een van de grootst geconcipeerde maar onafgewerkte architectuurprojecten van de late gotiek. Anderzijds is het een zeldzame getuigenis van de architecturale werkmethode van de late middeleeuwen en vroege renaissance. Meestal werden zulke maquettes trouwens uit hout vervaardigd; stenen modellen zoals dit exemplaar zijn een pak unieker.

Bouwmeester Joost Metsys of Massys had drie torens voor ogen. De middelste zou ongeveer 168 m hoog worden en de twee zijtorens 136 m. Op de rechterfoto zien we huidige situatie die na de instorting en afbraak is gecreëerd in 1604 (@Wikipedia) , (@Leuven van Weleer) en (@Luc Andries)

“Meester Jan”, de jacquemart of klokkenluider is in 1998 toegevoegd aan het zuidertransept van de Sint-Pieterskerk, beeld is gemaakt door Willy Peeters. De kerk had vanaf 1381 een klokkenluider (jacquemart) die het uur sloeg. Maar deze werd enkele keren vernield of beschadigd, onder meer tijdens de twee wereldoorlogen. (©Fons Adams)

Kapel van de Fiere Margriet of Margaretha van Leuven

Kort samengevat gaat de legende zo: Margriet wordt 's avonds ontvoerd tot net buiten de stad. Als de kidnappers haar willen aanranden, verzet ze zich zo hard, dat de ontvoerders hun pogingen moeten staken. Ze vermoorden haar en gooien haar lichaam in de Dijle. Margriet dreef echter stroomopwaarts weer de stad in. Leuvenaars begonnen haar te vereren en in 1535 kreeg ze haar eigen kapel. Onder andere het reliekschrijn van Fiere Margriet wordt nu opnieuw in die historische context getoond.

De zaligverklaring van Margaretha gebeurde uiteindelijk in 1902 door paus Leo XIII. Hierna volgde in 1905 de bevestiging van de cultus die reeds lang rond haar persoon bestond door paus Pius X. Als naamdag werd 2 september genomen, de vermoedelijke dag waarop ze werd vermoord.

Fiere Margriet met wijnkruik en schilderij waar we Margriet zien drijven op de Dijle terwijl de hertog haar ontdekt (©Luc Andries)

"Het Laatste Avondmaal" van Dirk Bouts

"Het Laatste Avondmaal" door Dieric of Dirk Bouts (©Luc Andries)

Vol bewondering voor "Het Laatste Avondmaal" (©Fons Adams)

"Het Laatste Avondmaal" van Dieric Bouts is de blikvanger van de Sint-Pieterskerk. Het is een van de belangrijkste werken van de Leuvense Meester. Bezoekers kunnen het hier ontdekken in zijn historische context: Bouts schilderde het in 1464 speciaal voor deze kerk.

Bouts is geboren omstreeks 1410 in Haarlem en overleden te Leuven op 6 mei 1475. Zijn werk is beïnvloed door Rogier van der Weyden bij wie hij misschien in de leer is geweest. Zijn werken illustreren ook dat hij zijn collega's Jan van Eyck en Aelbert van Ouwater kende.

De kenmerken van Bouts' schilderwerk zijn: een sfeer van ingetogenheid, een stille wereld, de figuren worden volledig opgenomen in het interieur of het landschap, de figuren en de ruimte vormen een eenheid, er is een evenwichtige en symmetrische compositie en ten slotte er is een verdwijnpunt, en Bouts was daarmee van de noordelijke schilders een van de eersten die deze techniek toepaste.

"De Marteling van Sint-Erasmus" van Dirk Bouts

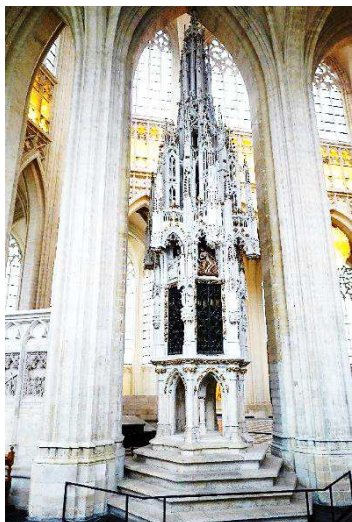

1460-1464, "Marteling van Sint-Erasmus" door Dirk Bouts (©Luc Andries)

"De marteling van de Heilige Erasmus" is, naast 'Het Laatste Avondmaal', één van de twee topstukken van Dieric Bouts dat nog steeds op zijn originele plaats is. Het drieluik werd vermoedelijk rond 1460 besteld voor de kapel in de Sint-Pieterskerk, waar het nog steeds te bezichtigen is. Het werk is in 2019 grondig ter plaatse gerestaureerd, waardoor de kleuren ervan weer stralen zoals vroeger.

Sacramentstoren

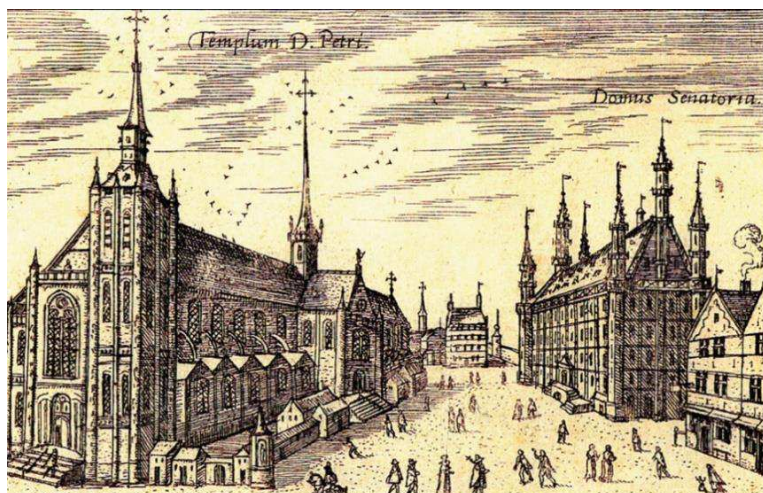
Links: Sacramentstoren of tabernakel in de vorm van een toren aan de zijde van de koorgang; rechts: kant van het hoogkoor (©Luc Andries)

De Sacramentstoren van de kerk, een indrukwekkend exemplaar van maar liefst 12 meter hoog, is de oudst bewaarde van België. Hij dateert van rond 1450 en werd in 2018 volledig gereinigd en gerestaureerd. De opbouw van de sacramentstoren bestaat uit een open onderstel als basis, met daarboven het eigenlijke tabernakel en vervolgens reliëfs met het lijden van Christus en ten slotte een rijkelijk uitgewerkte torenbekroning. Zes nissen op het derde niveau bekronen de zijden van het tabernakel. Hierin stonden reliëfs die passietaferelen afbeeldden.

De Grote Markt

Op de Grote Markt van Leuven werd het stadhuis en de zuidzijde van de kerk bewondert. De Grote Markt was in de tijd van Hertog Jan van Brabant een kerkhof. Maar de hertog wilde persé een markt en liefst een grote. Er was wel een probleem: het kerkhof rondom de kerk was gewijde grond en men moest dus bij het Vaticaan toestemming vragen voor die profanatie. Na veel moeite en wachten kwam het in orde met het prachtige resultaat dat we nu nog steeds kunnen bewonderen. Het stadhuis met zijn beelden en de kerk met zijn rijke inhoud met ertussen een Grote Markt.

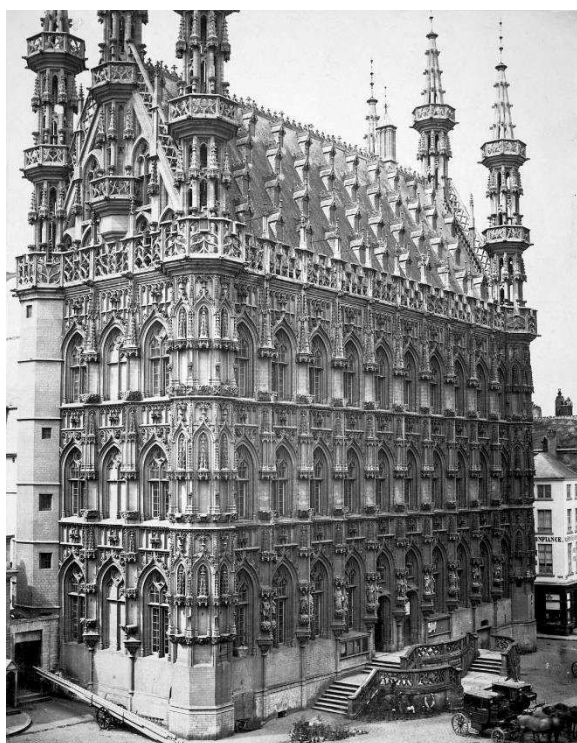
Kopergravure met zicht op de Grote Markt. De Sint-Pieterskerk wordt afgebeeld met een rijzig westportaal en een spitse vieringtoren. (J.B. Gramaye, 1610, Leuven, Stedelijk Museum, prentenkabinet)

Het stadhuis (©Fons Adams)

Detail van de beeldengalerij aan het stadhuis (©Fons Adams)

De nissen hebben ongeveer vier eeuwen leeggestaan. De plaatsing van de eerste beelden is begonnen in 1852, en is stapsgewijs over drie decennia gegaan. Op deze foto van 1860 staan er maar 18 van de 236 beelden en stellen kunstenaars, geleerden en bekende Leuvense geschiedkundige figuren voor.

Stadhuis Leuven rond 1860, (©Leuven Weleer)

Het stadhuis van Leuven werd in 1914 niet in brand gestoken omdat de Duitsers hier hun centrale commandopost hadden. Ze hadden zelfs hiervoor de pui gewijzigd en een rechte trap hier dwars op ingeplant. Op de achtergrond de ruïnes, met hier en daar noodhuizen. De restauratie van het stadhuis was hier al voltooid, want die liep tijdens de Duitse bezetting gewoon door.

In 1918 zien we dat er beelden in de nissen staan. (©Leuven Weleer)

Met man en macht werd er na de brand in 1914 puin geruimd, en noodhuizen opgetrokken. Foto genomen op de hoek van de Pensstraat. (©Leuven Weleer)

Het stadhuis zoals wij het zien is gebouwd in de periode 1439-1445 door Sulpitius van Vorst die na zijn overlijden door Jan Keldermans II werd opgevolgd. Tenslotte werd het stadhuis door Mathieu de Layens afgewerkt.

De grote verandering kwam er in de periode 1849-1880. De tot dan leeg gebleven nissen werden gevuld met beelden. Er staan in totaal 149 beelden in de gevels. De figuren op de voetstukken dragen allen Bourgondische kledij, de figuren in de nissen dragen kledij uit de periode waarin ze geleefd hebben. De figuren op de benedenverdieping beelden onder meer geleerden, kunstenaars en historische figuren uit het Leuvense uit. De eerste verdieping toont figuren die de gemeentelijke vrijheden symboliseren en de patroonheiligen van de parochies. Op de tweede verdieping staan alle heersers over de stad, van de graven van Leuven en de hertogen van Brabant tot Leopold II, hoewel Willem I en Leopold I ontbreken. Het beeld van Leopold II is in 2020 verwijderd vanwege diens rol in het koloniale verleden van België. De nissen in de torens werden gevuld in 1895-1913 met 87 beelden. Zij kregen Bijbelse figuren.

De Oude Markt

Vervolgens komen we toe op de Oude Markt. De gids maakte er ons op attent dat er in de Middeleeuwen dagelijks een markt plaatsvond. De marktkramers hadden er geen toilet ter beschikking en de kroegen die nu de Oude Markt omringen, bestonden niet. Dus daarom deden ze hun gevoeg in het smalste straatje (tegenwoordig Kroegberg) dat naar de Parijsstraat leidt. Deze straat wordt tegenwoordig in het Leuvense dialect nog steeds het "Schijtbergske" geheten.

De Oude Markt was voordat het kerkhof transformeerde in een markt, de Grote Markt. Door de nieuwe Grote Markt tussen de kerk en het stadhuis veranderde de naam hier dus van Grote in Oude Markt.

De Oude Markt is een sterk gesloten plein met grote homogeniteit waarbij de smalle dwarsstraatjes nog sterk aan de middeleeuwse toestand doen herinneren. Het pleinkarakter van de Oude Markt wordt ondersteund en gedragen door de smalle, glibberige en sterk hellende straatjes die het plein ontsluiten.

1900, marktdag, helemaal achteraan zien we de stompe toren van de Sint-Pieterskerk (©Oud Leuven)

Links: 1940, vooraan zien we de pomp met een leeuw. De pomp staat nu zonder leeuw elders op de Oude Markt. Het hoge gebouw achteraan is een deel van Universiteitshal waar de promotiezaal is (©Oud Leuven) en rechts: 27 september 2024, de Promotiezaal is klaar voor de ontvangst van paus Franciscus (©KUL)

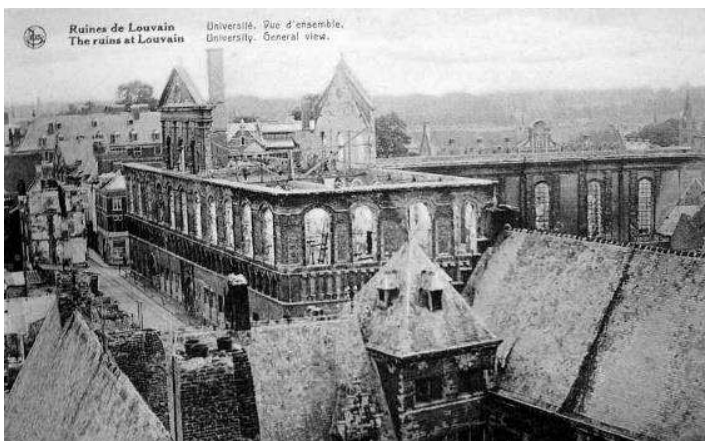

Het Heilige-Drievuldigheidscollege van de Jozefieten sluit de Oude Markt af in het zuiden (©Luc Andries)

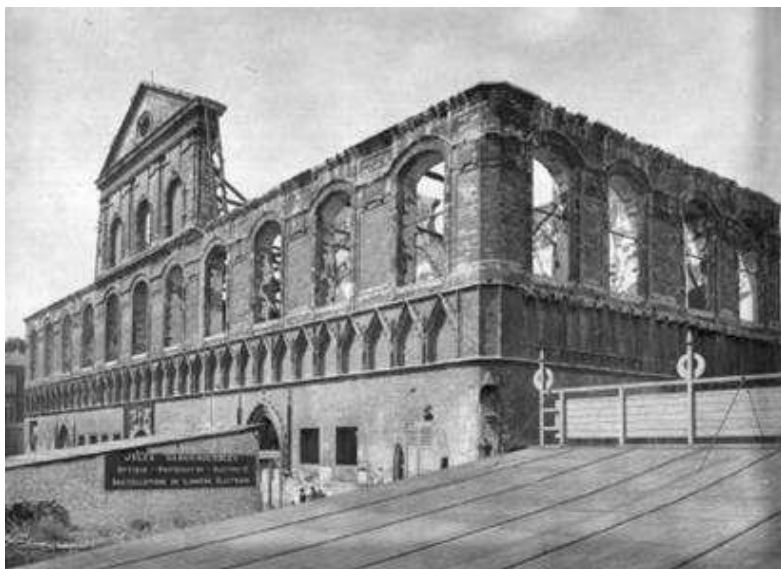
“De kotmadam”: 1985, beeld gemaakt door Fred Bellefroid waar de Levenaars een verdeelde mening over hebben. Voor een kotmadam zou deze dame er te jeugdig en te aantrekkelijk uitzien.... (©Luc Andries)

De Universiteitshal in de Naamsetraat

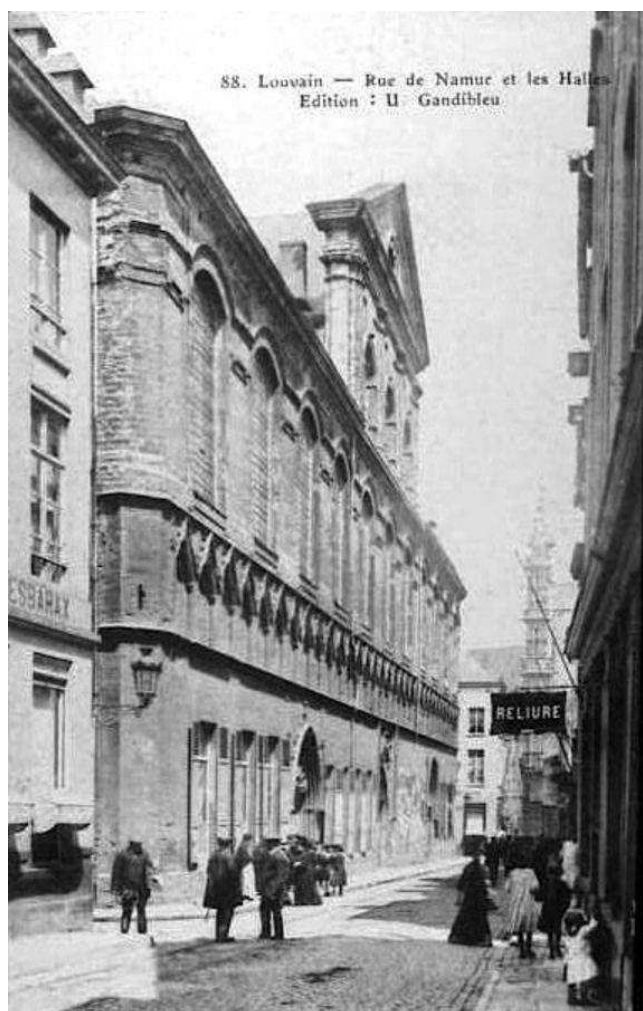
De Universiteitshal was een lakenhalle die floreerde toen er in Leuven nog geweven en gehandeld werd, maar zoals u eerder kon lezen, kwam aan deze bloeiperiode een einde op het einde van de 15de eeuw. In 1425 was de oprichting van de universiteit het begin van een economische relance voor de stad.

1914, de uitgebrande Universiteitshal (©Leuven weleer)

Het was een gebeuren dat grote internationale weerklank kreeg: de door Duitse soldaten veroorzaakte brand in de binnenstad vernietigde de Leuvense Universiteitshal met zijn bibliotheek in augustus 1914. De in die hal gehuisveste Universiteitsbibliotheek ging daarbij quasi volledig in de vlammen op. Duizenden handschriften en boeken gingen verloren. De brandstichting werd meteen een symbool van de 'Duitse barbarij', en deed een schokgolf gaan door de publieke opinie in binnen- en buitenland. Daar zijn ook 1000 oude handschriften en 8000 wiegendrukken bij. Ook de pauselijke stichtingsbul van de KU Leuven ging in vlammen op.

*1918, alleen de muren van de Universiteitshal stonden nog overeind na de grote brand bij het begin van WO I
(©Leuven Weleer)*

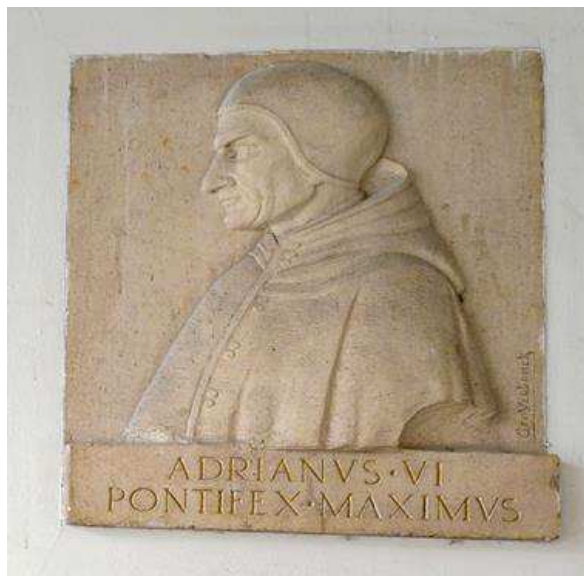
Links: 1890, Universiteitshal met bibliotheek (©Leuven Weleer) en rechts: 7 november 2024, de Universiteitshal is ingepakt voor renovatie. Volgend jaar bestaat de universiteit 600 jaar, in de achtergrond rechts zien we een torentje van het stadhuis (©Luc Andries)

Het Hogeschoolplein met het Pauscollege

Na de Oude Markt en de Naamsestraat te hebben verlaten komen we toe op het Hogeschoolplein. Dit plein is aangelegd begin 19de eeuw door de suprematie van enkele straten en de sloop van enkele huizen waaronder “Het college het Varken” waaraan Nicolaus Poppelius gestudeerd heeft alvorens aan zijn theologische studies te beginnen.

Het Pauscollege (@Luc Andries)

Paus Adrianus VI zijn buste in de poortdoorgang van zijn Pauscollege (@Luc Andries)

Het was een colleg voor theologiestudenten opgericht door Paus Adrianus VI, enigste Nederlandse paus van 1522 tot zijn dood in 1523. Hij wilde onder invloed van het Lutheranisme het bestuur van de katholieke kerk hervormen. Hij leefde niet lang genoeg om zijn ideeën tot een goed einde te brengen.

De andere gids met zijn groep (©Luc Andries) en het standbeeld van André Dumont, geoloog en professor aan de KUL. Hij was de “ontdekker” van steenkool in de Kempen omstreeks 1877

De Pedagogie het Varken werd opgericht in 1428. Deze pedagogie was één van de vier scholen in de Faculteit Letteren. Deze studie was noodzakelijk vooraleer te kunnen beginnen met een hogere opleiding zoals theologie of kerkelijk recht. Er heerste een redelijk streng kloosterregime in het Varken. De studenten moesten er wonen en studeren. De andere drie pedagogieën waren: de Lelie, de Valk en de Burcht. In 1797 werd de pedagogie samen met de universiteit opgeheven onder de Franse bezetting. De pedagogie had als motto **“Het varken voedt de geleerden”**.

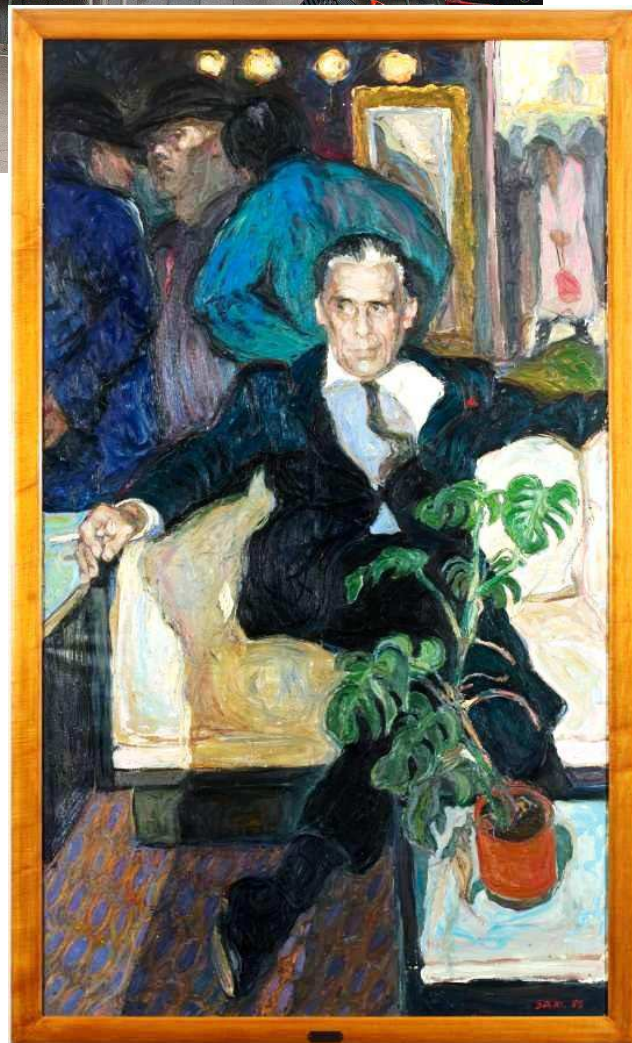
Het Hogeschoolplein heette vroeger “t Vèreke”, zoals we weten heeft onze heilige Nicolaus gestudeerd aan de Pedagogie het Varken (Vèreke). Het gebouw bestaat niet meer, maar de locatie wordt nog aangeduid bij het naamstraatplaatje en bevond zich in de Standonckstraat (vroeger Portseelstraatje) recht tegenover de herberg “in ’t Wild Verken”. (©Luc Andries)

Aula Pieter De Somer en college "De Valk"

Het auditorium van deze Aula beschikt over 814 plaatsen en is binnen de stadsring van Leuven het grootste. Buiten de ring heeft het Centraal Auditorium op Gasthuisberg meer capaciteit. We hebben de aula niet kunnen bezoeken omdat er lessen aan de gang waren. We zijn wel in de foyer geweest waar een opmerkelijk schilderij hangt van rector Pieter De Somer, een uitzonderlijk man en een nieuwe man voor zijn tijd.

De Somer (°Niel, 22 december 1917-†Leuven, 17 juni 1985) was een homo novus omdat hij de eerste Nederlandstalige lekenrector was van de autonome Nederlandstalige universiteit na de splitsing van 1968. Hij speelde een belangrijke rol in het volledig splitsen in twee afzonderlijke universiteiten, een Franstalige (die verhuisde naar Louvain-la-Neuve) en een Nederlandstalige (die in Leuven gevestigd bleef). In de jaren zestig, waarin allerlei studentenrevoltes plaatsvonden, wist de Somer het vertrouwen van de studenten te winnen. Verder benadrukte hij tegenover de kerk de academische vrijheid van het onderzoek. De Somer had geneeskunde (1942) gestudeerd aan de KUL en was zeer op onderzoek gericht. Zo was hij bij het einde van WO II mee met het verhaal van het nieuwe wondermedicijn dat penicilline heette. Verder heeft hij de hand in heel wat vaccins en het oprichten van productielaboratoria. Daarna werd hij hoogleraar en rector van de KUL.

Homo novus (de nieuwe man), Rector Pieter de Somer werd postuum gekonterfeit door Sam Dillemans in 1989 (©KUL)

De classistische inkom van College “De Valk” waar men de rechtenstudie kan volgen (©Luc Andries)

Op weg naar het Ladeuzeplein passeren we langs het College De Valk (de vroegere Pedagogie De Valk) waar de Faculteit Rechten zich situeert sedert 1960. De Leuvense Universiteit werd in 1425 op initiatief van de Bourgondische vorsten opgericht als een Rechtsfaculteit, om juristen te vormen. De andere faculteiten zouden pas later volgen. Filips de Goede, die van de Lage Landen één natie wilde maken, richtte in elk van zijn gewesten een landsheerlijk hof op, waarin hij de plaatselijke adel liet zetelen en waarbij iedereen in beroep kon gaan tegen lokale rechtbanken. Daardoor verwierf de vorst de controle over de lagere rechtbanken, in een tijd waar alle recht rechtspraak was. Vervolgens eiste hij van zijn rechters dat zij zouden studeren in de nieuwe Universiteit van Leuven. Daar werd enkel het “ius commune” (gemeen recht) onderwezen, het Europese universitaire recht, dat verder borduurde op het keizerlijke recht van Rome en Constantinopel. Dat oude Europese recht was ontwikkeld rond een sterke vorst, zoals de Bourgondiërs dat wilden zijn. Feodaal recht stond in Leuven niet op het programma. In een derde fase richtte Filips de Goede een centrale rechtbank voor de Nederlanden op, die in 1473 de Grote Raad van Mechelen zou worden. Ook die werd met Leuvense juristen bemand. Zij

konden dan weer de beslissingen van de landsheerlijke rechtbanken hervormen. Daardoor kreeg de vorst de centrale macht in handen en zouden de Nederlanden één rechtsgebied worden. (wilt u meer weten:

https://www.law.kuleuven.be/home/algemeen/historiek_devalk.html)

Ladeuzeplein met de Universiteitsbibliotheek en de Totem of de Naald met Scarabee van Jan Fabre

Na de Eerste Wereldoorlog duurde het niet lang voor de Leuvense universiteit uit allerlei hoeken hulp kreeg aangeboden voor de wederopbouw van haar bibliotheek. In heel het land begon men boeken in te zamelen, en ook van over de grenzen – zelfs vanuit Japan – kwamen partijen boeken richting Leuven. Het Verdrag van Versailles verplichtte agressor Duitsland om de door de brand aangerichte schade te vergoeden met boekenzendingen aan de Leuvense universiteit.

Als onderdak voor de bijeenbrachte boekencollecties kwam er met Amerikaanse hulp een groot nieuw bibliotheekgebouw op de Volksplaats (vandaag het Monseigneur Ladeuzeplein). Whitney Warren, de befaamde architect die ook het station Grand Central Terminal in New York ontwierp, tekende het ontwerp.

Tien jaar na het einde van de Eerste Wereldoorlog had de Leuvense universiteit in 1928 opnieuw een waardige bibliotheek. Maar lang duurde de vreugde daarover niet. In mei 1940, aan het begin van de Tweede Wereldoorlog, gebeurde het onvoorstelbare. Het monumentale bibliotheekgebouw op het Monseigneur Ladeuzeplein viel ten prooi aan een hevige brand. Die ontstond tijdens een artillerieduel tussen Britse en Duitse soldaten. De schade aan het gebouw was enorm en opnieuw werden boeken en handschriften massaal tot as herleid. Na de Tweede Wereldoorlog werd opnieuw gewerkt aan de hersamenstelling van de boeken- en tijdschriftenverzamelingen. Het gebouw zelf werd vrijwel volledig hersteld volgens de originele plannen.

In de jaren 1950 en 1960 groeiden de bibliotheekcollecties van de Leuvense universiteit opnieuw sterk aan, maar omstreeks 1970 raakten ze nog maar eens serieus uitgedund. Deze keer gebeurde dat niet door een brand, maar wel als gevolg van de splitsing van de Leuvense universiteit in een Vlaamse en een Waalse. Na heftige scheidingsperikelen moesten de Franstaligen Leuven verlaten, en zij namen ongeveer de helft van de boeken mee naar hun nieuwe universiteit over de taalgrens in Louvain-la-Neuve.

Het beruchte verdelingsprincipe – de even nummers voor de Franstaligen, de oneven nummers voor de Nederlandstalige achterblijvers in Leuven – betekende niet dat encyclopedieën en tijdschriftenreeksen uit elkaar werden gerukt, zoals al snel de ronde deed. Alle delen van een encyclopedie en alle afleveringen van een tijdschrift droegen immers hetzelfde nummer. De boekenkasten van de Universiteitsbibliotheek op het Monseigneur Ladeuzeplein oogden na het vertrek van de Franstaligen niettemin een stuk leger.

De Totem, een naald van 23 m hoog met scarabee (juweelkever), van kunstenaar Jan Fabre op het Ladeuzeplein is een geschenk van de universiteit aan de stad Leuven voor het 575-jarige bestaan van de KUL.

Het Ladeuzeplein met zijn Universiteitsbibliotheek (@Fons Adams) en de BIB met de Totem van Jan Fabre (@KUL)

Museum M

Ten slotte passeren we op weg naar restaurant DOMUS het Museum M, het vroegere stedelijk museum Vander Kelen-Mertens.

Museum M, werd ontworpen door architect Stéphane Beel (@Sally V)

De architect is er in geslaagd om de historische gedeelten te verzoenen met hedendaagse architectuur. We denken hierbij aan de versmelting van het bestaande gebouw met nieuwe pleinen, binnentuinen en kunstwerken.

Lunch

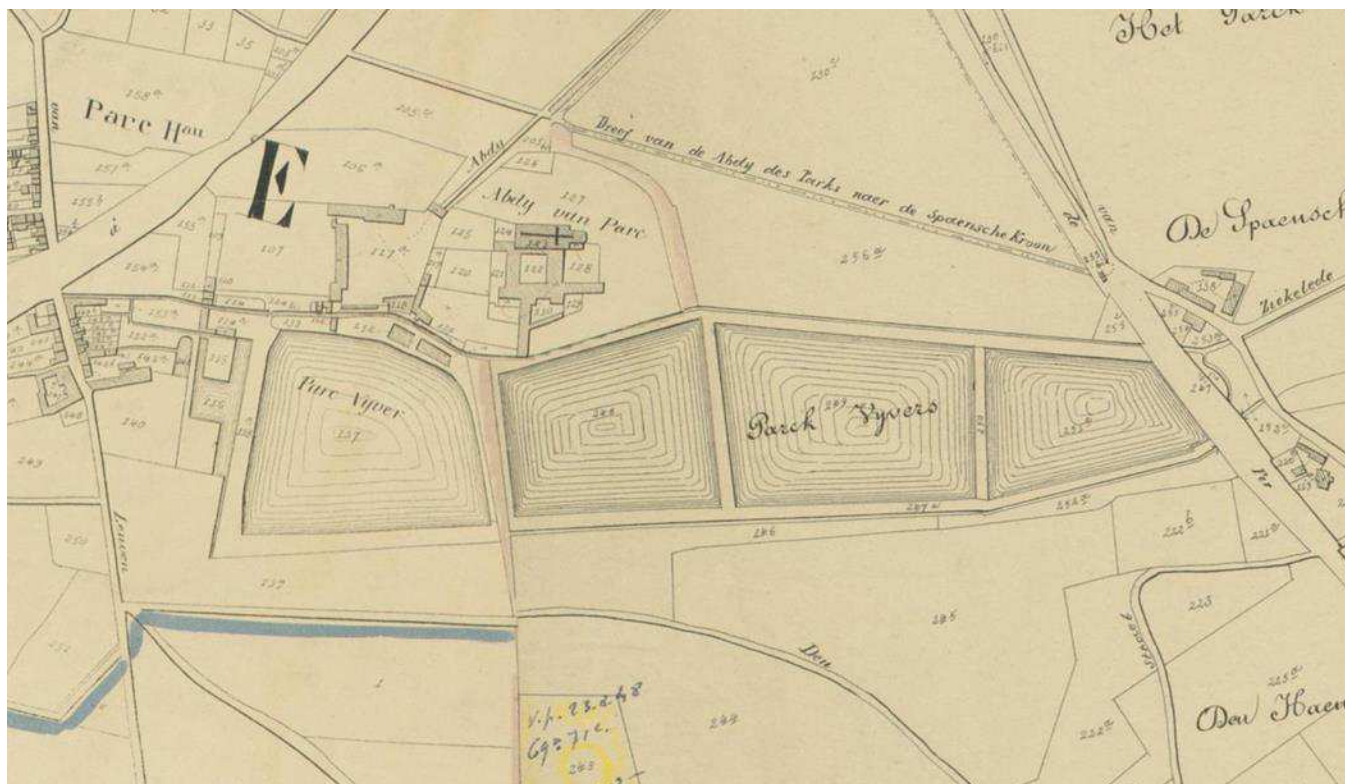
Stipt om 12.00 uur schuiven we aan bij restaurant en huisbrouwerij Domus.

Het middagmaal zit op het dessert na achter de kiezen en iedereen lijkt tevreden (@Fons Adams)

De Norbertijnenabdij het Park te Heverlee

Na het middagmaal bij Domus in de Tiensestraat werden we met de autocar om 13.50 naar de Abdij het Park aan de Geldenaakse baan te Heverlee gebracht. De norbertijnenabdij stond in de volksmond bekend als de abdij van de Prinsen van Park. Zo werden de norbertijnen van de verschillende abdijen in het hertogdom betiteld met vriendelijke bijnamen: de Heren van Averbode, de Mannen van Tongerlo en de Boeren van Postel.

Abdij het Park op de Popp-kaart (1842-1879), bij de Abdij zien we 12 ha vier voormalige visvijvers, gelegen in het valleitje van de Molenbeek, en 10 ha hoger gelegen akker- en weidegebied (hoogteverschil + 10 m) ten noorden van de abdijgebouwen. (Geopunt Vlaanderen)

Links zien we de watermolen met rechts ervan achter de vijver en de bomen, de kloostersite met daarachter de kerk (©Luc Andries)

Om 14.00 uur betraden we de dreef die toegang geeft tot de abdij. Daarbij passeren we eerst de Leeuwenpoort, vervolgens de Mariapoort en ten slotte de watermolen met de Sint-Janspoort. Eens we deze laatste poort gepasseerd zijn komen we op het neerhof van de abdij dat omsloten is door paardenstallen, wagenhuis, schaapskooi, runderstallen, melkhuis en tiendenschuur. Verder wordt het neerhof omsloten door de Norbertuspoort, de kerk met kerkhof en het provisorienhuis. Hier werkte de provisor of pater econoom. Hij was baas over de pachters, boeren en arbeiders die voor de abdij werkten. Het klooster of claustrum begint achter het provisorienhuis en is op zijn beurt volledig omsloten.

Toegangspoort aan de Geldenaaksebaan via de Leeuwenpoort en de buiten- en abdijszijde van de Mariapoort (@Luc Andries)

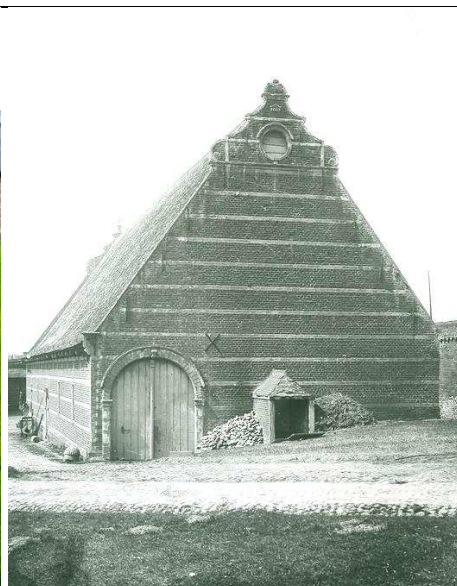
Links: de Sint-Janspoort en de watermolen (@Luc Andries)

Hierboven: v.l.n.r.: het neerhof, de Norbertuspoort, Sint-Jan- de- Evangelistkerk en de voorzijde van het Provisorienhuis met hier de poort (blauw-grijze kleur) die toegang geeft tot de religieuze kern van de abdij (@Luc Andries)

Linkerfoto: de wereldse- of de buitenzijde van de Norbertuspoort (@Fons Adams)

Andere gebouwen op het neerhof, links: paardenstallen, wagenhuis, runderstallen, enz. (@Luc Andries); rechts: de Tiendenschuur van 1663 waar je rechts van de schuurpoort het trapgat ziet naar de bewaarkelders (@PARCUM).

Kloosterzijde van het Provisorenhuis (@Luc Andries)

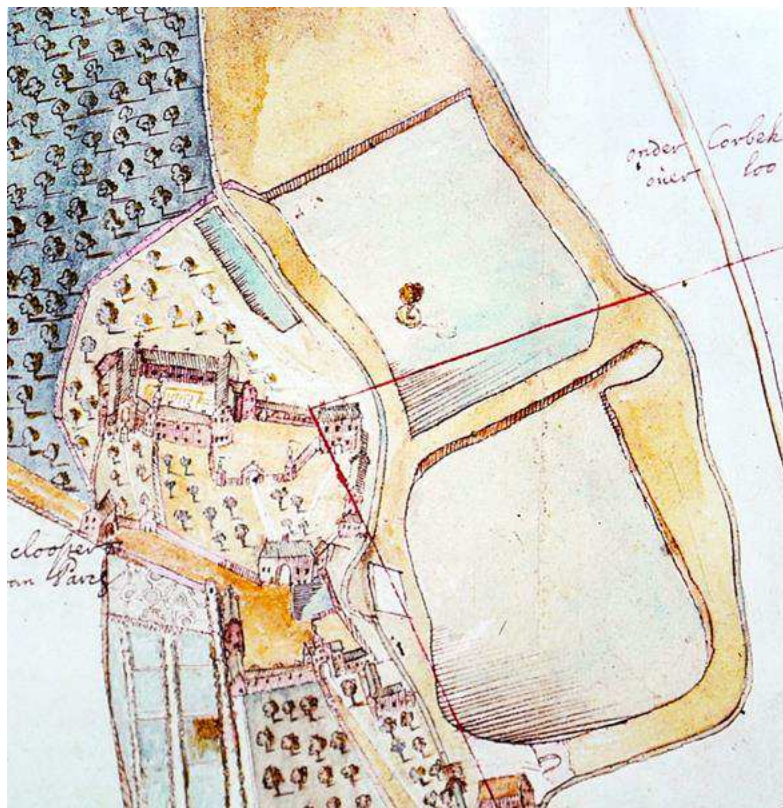

De toegang tot de kerk met het kerkhof waar enkele bekende Belgen een laatste rustplaats hebben, rechts van de kerk het spreekhuis of locotorium (het roze gebouw) (@Luc Andries)

Een korte historie van Abdij het Park

De Parkabdij werd gesticht in 1129, op initiatief van Godfried I met de Baard, graaf van Leuven en hertog van Neder-Lotharingen. Hij vroeg aan de toenmalige abt van de premonstratenzerabdij te Laon (F) om een abdij in de buurt van Leuven te stichten. De graaf stond hiervoor een park en zijn hoog gelegen jachtslot af. De meier van Leuven schonk nog meer gronden met daarop een watermolen.

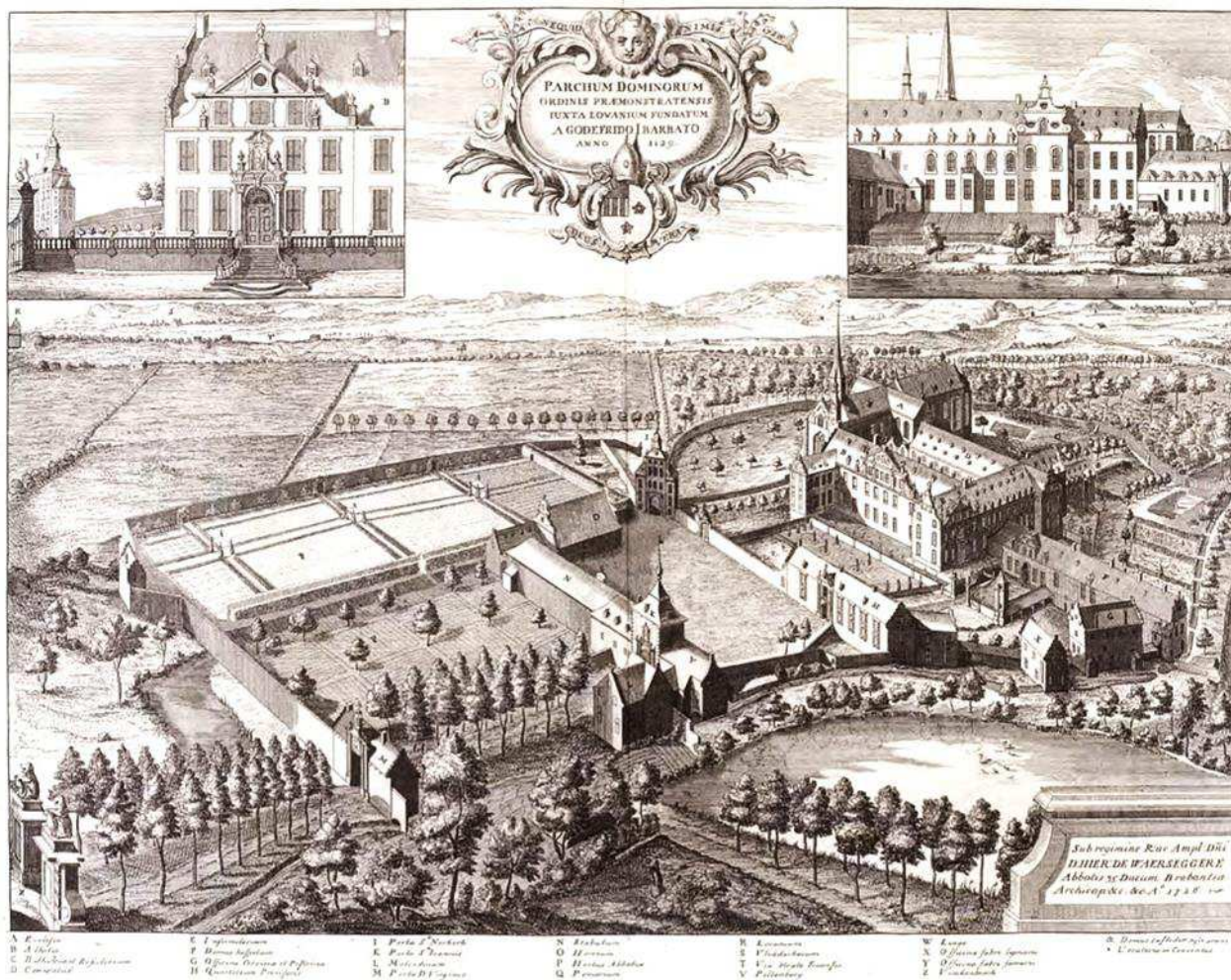
In de late middeleeuwen wordt de abdij verder uitgebreid. Rond 1450 is er onder meer de verbouwing van het abtskwartier. Intussen verdiepten de norbertijnen zich ook in de viskwekerij. De grote vijvers, die er vandaag de dag vrij natuurlijk uitzien, zijn het historische resultaat van de ondernemingszin en kennis van de kanunniken. Tijdens de godsdienstoorlogen met de beeldenstorm (1566) vluchten de paters naar hun refugehuis in Leuven binnen de stadsmuren. Ze keerden pas terug naar de abdij in 1589. Tijdens de Reformatie kende de abdij een periode (1601-1682) van wederopbouw en bloei. Ze kende toen haar absolute hoogtepunt zowel spiritueel, cultureel als economisch.

De eerste twee vijvers werden reeds in de Middeleeuwen gegraven. Mogelijk werden er met de opgegraven leem/klei bouwmaterialen voor de abdij gemaakt. (OKV, kopie van een landmeterskaart uit 1617)

Het huidige uitzicht is voornamelijk zeventiende- en achttiende-eeuws, maar de plattegrond van de site met de bebouwingspatronen en het cultuurlandschap met de vijvers zijn middeleeuws. De watermolen dateert van 1534. Tiendenschuur, wagenhuis en stallen kwamen er in 1663-1664 in opdracht van abt Libert de Pape. De laatste grote bouwcampagne dateert van het abbatiaat van Hieronymus de Waerseghere. Hij gaf het abtskwartier van het klooster zijn huidige uitzicht, verbouwde het merendeel van de poorten en de kerk en liet de kerktoeren in 1730 optrekken. Nadien stokten de bouwactiviteiten voorgoed en groeide de abdij van Park uit tot een erfgoedsite van internationaal belang. Op de gravure van 1726 was het bouwproject zo goed als klaar. Enkel de kerktoeren zou nog worden toegevoegd in 1730, ter vervanging van de dakruiter en de uurwerktoren.

Parkabdij met 4 visvijvers, kaart van Ferraris (1777), (Geopunt Vlaanderen)

De verwezenlijkte verbouwingswerken onder abt de Waerseghere, gravure van de Abdij het Park uit A. Sanderus (Chronographiae Sacrae Brabantiae, Den Haag 1726)

Aan de grote glorieperiode van de abdij kwam een einde door het edict van keizer Jozef II (Oostenrijkse Rijk). Dit verplichtte om o.a. theologie te volgen aan de nieuwe Faculteit van Theologie in Leuven. De keizer heette deze faculteit "het Leuvense Seminarie-Generaal". De toenmalige abt Simon Wouters weigerde in 1789 deze verplichting op te volgen met als gevolg dat de novicen en paters in de abdij geen theologie meer konden volgen. Daarom werd de abdij opgeheven en de norbertijnen moesten vertrekken.

In 1790 is er de Brabantse Omwenteling en keerde de religieuze gemeenschap terug naar Abdij Park.

Tussen 1790 en 1836 komt de abdij terecht in de malle maalmolen van de geschiedenis. Met nog eens de Oostenrijkers die na de Brabantse Revolutie terugkeerden en in 1793 met de eerste Franse troepen die toesloegen. De paters vertrokken door het militaire geweld.

Op 1 februari 1797 werd de instelling met toen 40 paters afgeschaft. De abdijsgebouwen werden genationaliseerd onder de Franse overheersing en verkocht. Via de stroman Evrard Tops uit Luik kwamen ze terug in de handen van de norbertijnen. In 1836 werd de abdijsgemeenschap uiteindelijk heropgericht in Park.

Besluiten kunnen we dat de abdij van het Park met de achtereenvolgende machtswisselingen veel heeft geleden door vernielingen, diefstallen en verkoop van inboedel. De abdijsgemeenschap werd pas zes jaar na de Nederlandse tijd heropgericht. De abdij herstelde met mondjesmaat maar niet in die mate dat je kon spreken van een heropleving van het religieuze leven en rijkdom.

Na ettelijke jaren van verval en instandhouding van dit prachtige abdijcomplex startte de stad Leuven in 2017 met de eerste onderzoeken voor de restauratiewerken. De grootschalige restauratie van Abdij van Park in Leuven nadert haar voltooiing. Tegen 2025-2026, 15 jaar na de start van de werken, moet de historische abdij volledig gerestaureerd zijn. Momenteel wordt de laatste restauratiefase van de oostvleugel en de infirmerie (ziekenzaal) afgerond. De oostvleugel wordt daarbij ingericht als woonruimte voor de paters norbertijnen en (priester)studenten aan de KU Leuven. De gelijkvloerse verdieping en zolder van de oostvleugel worden een museumruimte en ontmoetingszaal.

De hiërarchie en het leven binnen de kloostermuren

De abt was de hoogste in rang en droeg de eindverantwoordelijkheid zowel voor het geestelijke als voor het tijdelijke. Zeker in het Ancien Regime waren de abten van de abdij van Park invloedrijke figuren, ook buiten de abdijsmuren. Na de abt was de prior de hoogste in rang. De subprior en de circator of tuchtmeester stonden de prior bij. Voor het beheer van de tijdelijke zaken rekende de abt op de provisor, de econoom van de abdij, die ook alle contacten met pachters en leveranciers afhandelde. Als proost deden de kanunniken van de abdij van Park het geestelijk en wereldlijk beheer van het norbertinessenklooster van Gempe in Sint-Joris-Winge. Dit klooster stond sinds zijn stichting in de dertiende eeuw onder de bescherming van de abdij. Anderen bekommerden zich om het norbertinessenklooster van Leliëndaal bij Mechelen waarvan de abt van Prémontré de vader-abt was.

Wat is de historische band tussen de abdij Park met Hilvarenbeek-Esbeek-Poppel-Weelde-Ravels:

Tussen de abdij en Ravels zijn er verbanden die hun oorsprong kennen op Tulder (grensgebied van Poppel met Hilvarenbeek-Esbeek). Theodoor of Diederik van Tuldel is geboren op Tuldel, tegenwoordig Tulder in Esbeek. Op 5 juli 1462 werd Theodoor van Tuldel rechtstreeks door paus Pius II aangesteld tot abt van de Parkabdij en werd zijn waardigheid verhoogd door hem het recht van de pontificalia te verlenen. Van Tuldel wist te bekomen dat verschillende lasten werden afgeschaft en kon ook vermijden dat in de abdij een commendatair abt zou worden geïnstalleerd. Eern commendataire abt werd van buitenaf door de wereldse macht opgedrongen. De

centrale overheid stelde dan een vreemde abt aan en dat veroorzaakte deze crisissfeer.²De politieke macht van de abten van de Parkabdij gaat ook terug op het abbatiat van Gerardus van Goetsenhoven, die zetelde in de Staten van Brabant.

Het tijds kader en geloofsleven in de tijd van Diederik van Tuldel: in de 15de eeuw kwam het monastieke ideaal in Europa in een crisis terecht. Vooral de zogenaamde oude ordes, waaronder ook de norbertijnen vielen, kregen het moeilijk. De kloostertucht verslapte. In de Parkabdij regeerde omstreeks 1450 abt Willem Van Beringen. Hij besepte het probleem en probeerde terug te grijpen naar het oude kloosterideaal: een leven van gebed en armoede. Hij had het echter moeilijk om zijn wil op te leggen. Om de hervorming een kans te geven, aarzelde hij niet om een stap op zij te zetten. Mede door zijn toedoen werd de procurator van de norbertijnenorde in Rome, de briljante - en op dat moment nog relatief jonge - Diederik Van Tuldel, in 1464 abt van de abdij van Park. Van Tuldel zette de hervorming in en maakte van de Parkabdij opnieuw een gereputeerde instelling. Zijn streven mondde uit in de voorlopige redactie van nieuwe statuten voor de gehele orde. Dit project werd in 1505 gerealiseerd door zijn opvolger

Arnold Wijten. Veel later stond een andere Parkabt, Jan Druys, in 1630 aan de wieg van de redactie en de druk van de nieuwe definitieve ordestatuten.

Streekgenoot Theod:De Tuldel, zijn naam staat gebeiteld op een herdenkingsplaat voor de overleden abten. Het is gemaakt door Jacques Bergé in 1729 in marmer. (©Cis Vissers)

1. Pius episcopus servus servorum Dei dilectis filiis conventui monasterii de Parcodominorum extra muros opidi

2. Lovaniensis Premonstratensis ordinis Leodiensis diocesis. Salutem et apostolicam benedictionem. Noverite monasterio nostro tunc abbatis regimine destituto de persona dilecti filii Theoderici de

3. Tuldel illius abbatis licentiati in decretis de fratrum nostrorum consilio auctoritate apostolica providimus ipsiusque illi prefecimus in abbatem curam regimen et administrationem

4. ipsius monasterii sibi in spiritualibus et temporalibus plenarie committendo, prout in aliis nostris inde confectus litteris plenius continetur. Quo circa discretioni iure per

5. apostolica scripta mandamus quatenus eundem Theodericum abbatem pro nostra et apostolica sedis reverentia benigne recipientes, et honorifice pertractantes, exhibeatis eidem obedi-

6. dientiam, et reverentiam debitas et devotas eius salubria monita et mandata suscipiendo humiliter, et efficaciter adimplendo. Alloquin sententiam quam idem Theode-

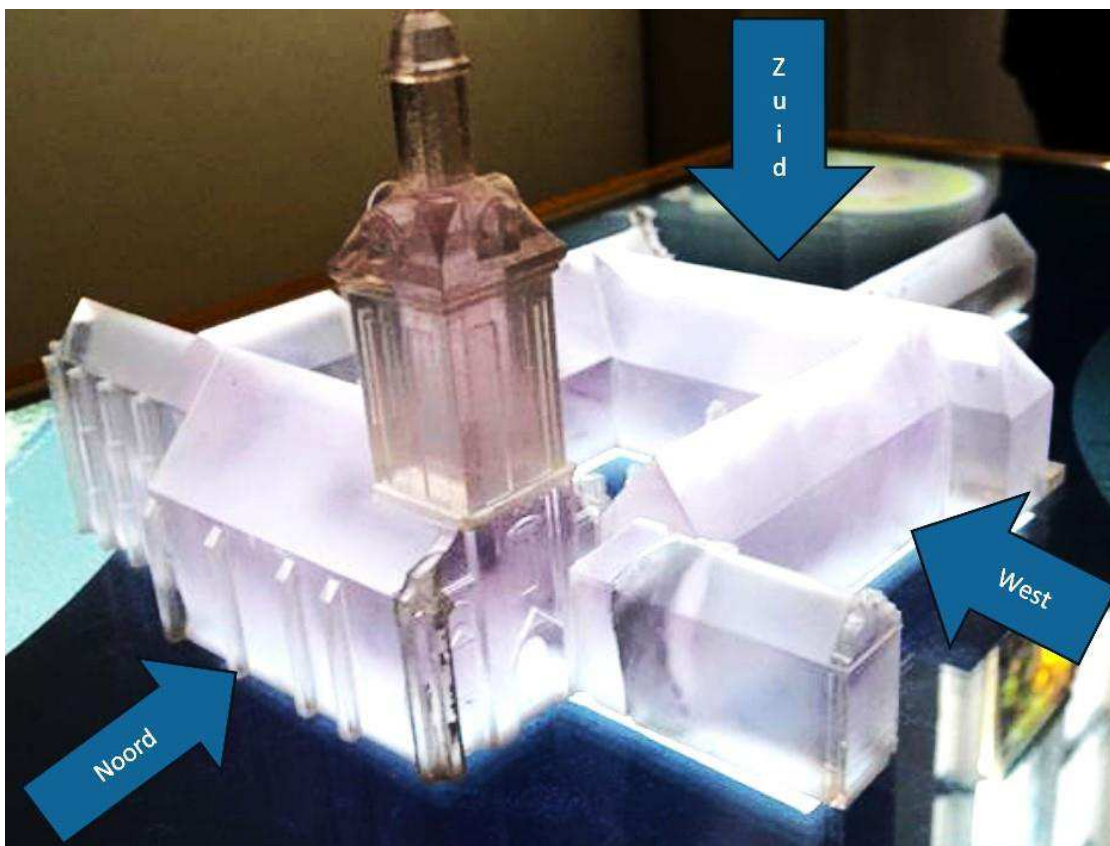
7. ricus abbas rite tulerat in rebelles ratam habebimus et faciemus auctore domino usque ad satisfactionem minolabiter observari. Datum in abbatia sancti Salvatoris Clusini diocesis

8. Anno incarnationis Dominice millesimoquadringentesimosexagesimosecundo tertio nonas iulii pontificatus nostri anno quarto.

Finis

Transcriptie van de pauselijk bul: paus Pius II benoemt abt Van Tulden, IIB1.3 5.7.1462 pauselijke bul van Pius II met de aanstelling van abt Diederik Van Tulden (met loden zegel) [CIV/D12/nr837] 1charterZ

De abdijrondleiding

Maquette van het klooster met de kerk aan de noordzijde (©Fons Adams)

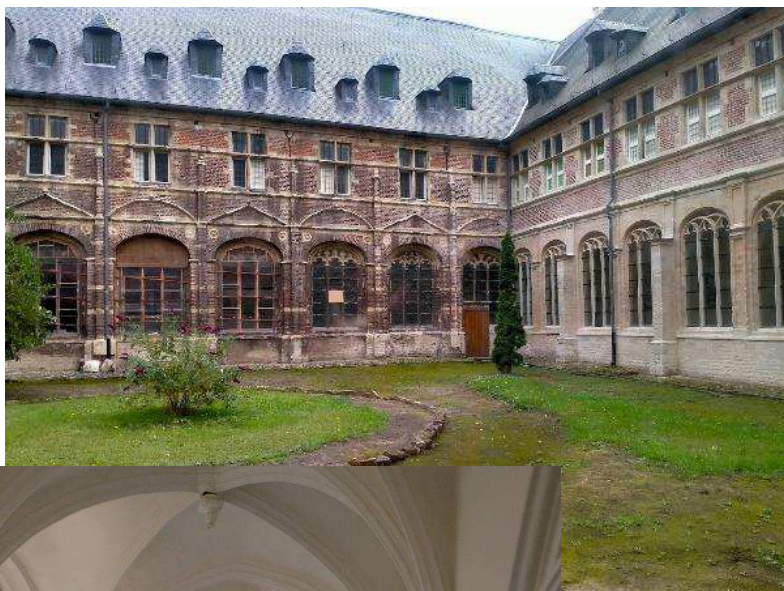
Zoals u waarschijnlijk gemerkt heeft, startte de gids op de toegangsweg naar de kerk en het kerkhof. Hij gaf ons een historische schets van de abdij. De kerk situeert zich aan de noordzijde om de koude op te vangen voor de andere kloostergebouwen.

De rondleiding startte in het spreekhuis of locotorium aan de noordzijde van het klooster. Tegenwoordig dient het voor de ontvangst van de bezoekers, tentoonstellingsruimten en de leeszaal van het museum.

Vandaar uit kwamen we in de westvleugel waar men fresco's opmerkt als versiering in de Middeleeuwen. Deze heeft men ontdekt bij de restauratiewerken. Zij zaten verstopt achter de laatbarokke interieurafwerking van de rijkelijk gedecoreerde salons met lambriseringschilderijen en lijstplafonds.

Fresco's of muurschilderingen (@Luc Andries)

Vanuit deze salons komt men in de westelijke kloostergang omheen de kloostertuin. Gedurende eeuwen werden de plaveien in de vier kloostergangen door ontelbare voetstappen van de norbertijnen op weg naar de kerk, de refter, de kapittelzaal, de pandhof of de trap naar de verdieping met de slaapcellen platgelopen. Na de aflegging van de definitieve geloften bleven de paters een leven lang verbonden aan hun vertrouwde abdij en werden ze er ook begraven in de abdijskerk of in een van de gangen van het pand.

Kloostertuin voor de start van de restauratiewerken (@Parcum)

Kloostergang westvleugel (@Luc Andries)

In de kloostergang rond de binnentuin (@Fons Adams)

De bekering van Norbertus getroffen door een hemelse bliksemschicht, J. de Caumont, glas in lood, gemaakt tussen 1635 en 1644 (©Luc Andries)

DE GLASRAMEN VAN JAN DE CAUMONT: tussen 1635 en 1644 maakte de Leuvense glazenier Jan de Caumont in opdracht van prelaat Jan Maes 41 glasramen (225 cm x 135 cm) voor de verschillende traveeën van de vier pandgangen. Elk glasraam stelde een scène voor uit het leven van Norbertus. De kwellende onzekerheid in de periode tussen de opheffing door de Franse republikeinen in 1796 en de heroprichting van de abdij in 1836 deed de moe getergde kanunniken in 1828 besluiten hun schat aan brandglas voor 18.000 franken te verkopen. Na tal van omzwervingen keerden zeven exemplaren terug naar de abdij. Zij werden gegroepeerd in een pandgang. In totaal konden 30 glasramen worden gelocaliseerd. Elk glasraam draagt de abdijleuze “Ne quid nimis”, in het Nederlands: Houd mate, Niets te veel. Een uitspraak die voor de kanunniken de essentie van het kloosterwezen samenbundelt. Alle glasramen dragen eveneens het embleem van de abdij: de zogenaamde Parkbloempjes. Niet alleen vele glasramen verdwenen in de diaspora maar ook schilderijen, liturgische vaatwerk, originele lambrizenngen enz.

V.l.n.r.: zuidelijke pandgang met het wasbekken (16de eeuw) om de handen te wassen alvorens de refter beetje verder rechts, te betreden en de grafsteen voor pater Franciscus Wennen, ruitvormige platen in blauwe steen vallen op tussen de gewone plaveien. Elke plaat duidt een laatste rustplaats aan. (©Luc Andries)

Abdijen werden gesticht waar er voldoende zuiver en goed water voorradig was. In de Abdij van Park was dat niet anders. Gelegen in de vallei van de Molenbeek, in een gebied waar spontane grondwaterbronnen

voorkomen, vormde water nooit een probleem. Niet voor niets groeide het abdijsdomein in de 20ste eeuw uit tot een belangrijk waterwingebied. De norbertijnen hadden water nodig voor de keuken, de brouwerij, de wasserij, de infirmerie, de watermolen, de boerderij, en de bevoeiing van de riolen van het klooster. Ze beseften al van in de middeleeuwen dat een minimum aan hygiëne belangrijk was. Wat betreft de lavabo in de zuidelijke pandgang weten we dat een koperen buis de lavabo verbond met een oude waterput in de onderliggende kelder. Deze put, uitgevoerd in zorgvuldig gekapte witte natuursteen, is ongeveer acht meter diep en reikt nog altijd tot aan de natuurlijke watertafel. Hij zorgde eveneens voor de watertoevoer naar de keuken. De sierlijke gotische spitsbogen achter het bekken en de duidelijke polychrome sporen in groene tinten suggereren de afwerking van het interieur van het pand rond 1300, maar om echt zekerheid te krijgen over het uitzicht van de kloostergangen in de middeleeuwen, zijn uitgebreider archeologisch en bouwhistorisch onderzoek noodzakelijk.

We volgen de gids naar het refectorium of refter. Bij het betreden van de majestueus gerestaureerde eetzaal werden we overdonderd door de pracht en praal waarmee deze zaal afgewerkt is. We zien de lambrizeringen met schilderijen en boven onze hoofden ontplooiën zich verschillende maaltijddaferelen uit de Bijbel. Het is werkelijk een prinselijke refter met paleisallures.

Het refectorium of refter (©Fons Adams) en het stucwerkplafond van 1679 met het Laatste Avondmaal van Jan Christiaan Hansche centraal (©Fons Adams)

MEESTER KALKSNIJDER JAN CHRISTIAAN HANSCHÉ

EX HIS IMMOBILIS VERITATIS /

UIT DIT STUCWERK KOMT DE ONWRIKBARE WAARHEID TE VOORSCHIJN

Geboorteplaats noch plaats van overlijden van Jan Christiaan Hansché zijn bekend. Wellicht was hij van Brabantse afkomst. De meester kalksnijder verwierf naam en faam in de Zuidelijke Nederlanden van de tweede helft van de zeventiende eeuw. Zijn stucwerk doet zeer plastisch aan en sommige voorstellingen zijn haast driedimensioneel. Aan dit technisch vernuft – Hansché verstevigde zijn figuren binnenin onder meer met houten latten en draadwerk – dankte de meester zijn reputatie. Het oudst bekende werk van meester Hansché bevindt zich in de sacristie van de Carolus Borromeuskerk in Antwerpen en dateert van 1653. Nadien volgden opdrachten in de kastelen van Horst, Beaulieu en Modave. In 1669 kreeg de kerk van Franc-Waret (provincie Namen) een stuccoplafondversiering.

In 1672 bracht Jan Christiaan Hansché in opdracht van de invloedrijke en kunstminnende abt Libert de Pape (1648-1682) een indrukwekkende plafonddecoratie in stucwerk aan op het tongewelf van de bibliotheekzaal van de abdij. Het zijn uitbeeldingen van de vier evangelisten en de kerkvaders en scènes uit het leven van de heilige Norbertus. Zeven jaar later in 1679 keerde Hansché terug naar de Parkabdij voor de realisatie van een stuccoplafond in de refter. Acht taferelen met centraal het Laatste Avondmaal verwijzen naar scènes die verband houden met eten en gebaseerd zijn op het Oude en het Nieuwe Testament.

Het laatste avondmaal is de hoofdvoorstelling van de refter. Het is iconografisch en in de heilsgeschiedenis het belangrijkste evenement in het leven van Jezus. Jezus zit voor de laatste maal met zijn apostelen samen en verkondigt dat één van hen hem zal verraden. Op de tafel staan breed gerande borden, broden, messen en een kelk. Het is levendig uitgebeeld en de apostelen zijn met elkaar in gesprek. Alleen Johannes rust onbeweeglijk tegen Jezus schouder. Eén persoon rechtsonder staat recht met een zak vol geld, het is Judas.

Drie engelen bij Abraham en de Emmaüsgangers (©Luc Andries)

In het tafereel met Abraham zien we onder een huisgeveldakje met kruisvenster, in de schaduw van een grote boom, een gedekte tafel met een tafelkleed, waarop Abraham drie gasten een maaltijd aanbiedt. Deze bezoekers blijken drie engelen te zijn, die aankondigen dat Abraham en Sarah ondanks hun gevorderde leeftijd toch nog een zoon zullen krijgen. Hansche heeft getracht om een levendige conversatie tussen de vier tafelenoten uit te beelden, terwijl links Sarah in de deuropening stiekem het gesprek volgt. Bij de Emmaüsgangers zien we Christus die het brood breekt waarop de 2 mannen hun metgezel herkennen.

Na het verlaten van deze prachtig gerestaureerde refter begeven we ons door een trappencomplex in de vestibule naar de salons op het gelijkvloers van de prelatur in de zuidvleugel. Net boven deze salons heeft de abt zijn privévertrekken met o.a. een privékapel en een bibliotheek met een verborgen kluis.

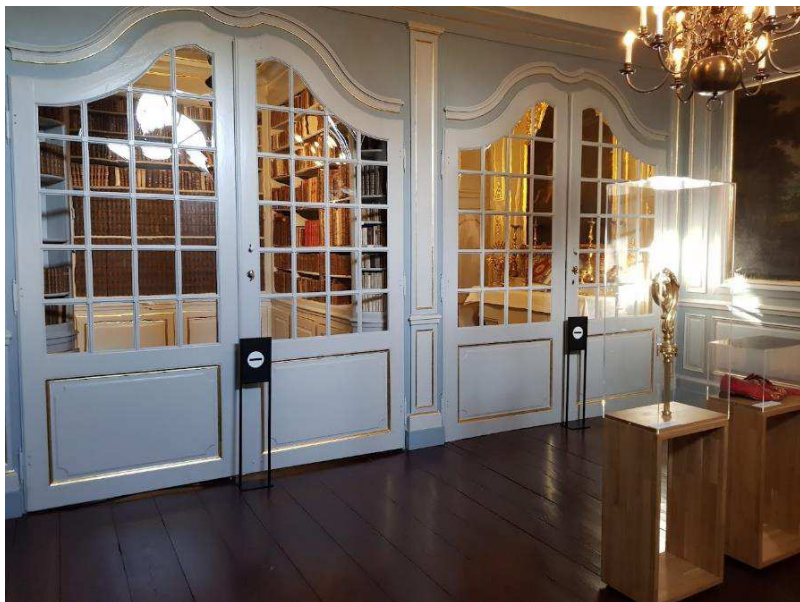

De prelatur, het verblijf van de abt was op het eerste verdiep, op het gelijkvloers waren de ontvangstsalons (©Luc Andries). Rechts: één van de ontvangstsalons (©PARCUM).

Traphal naar o.a. de privévertrekken van de abt. Onderaan de trap heeft Jan Christiaan Hansche enkele gipsversieringen gemaakt (©Luc Andries)

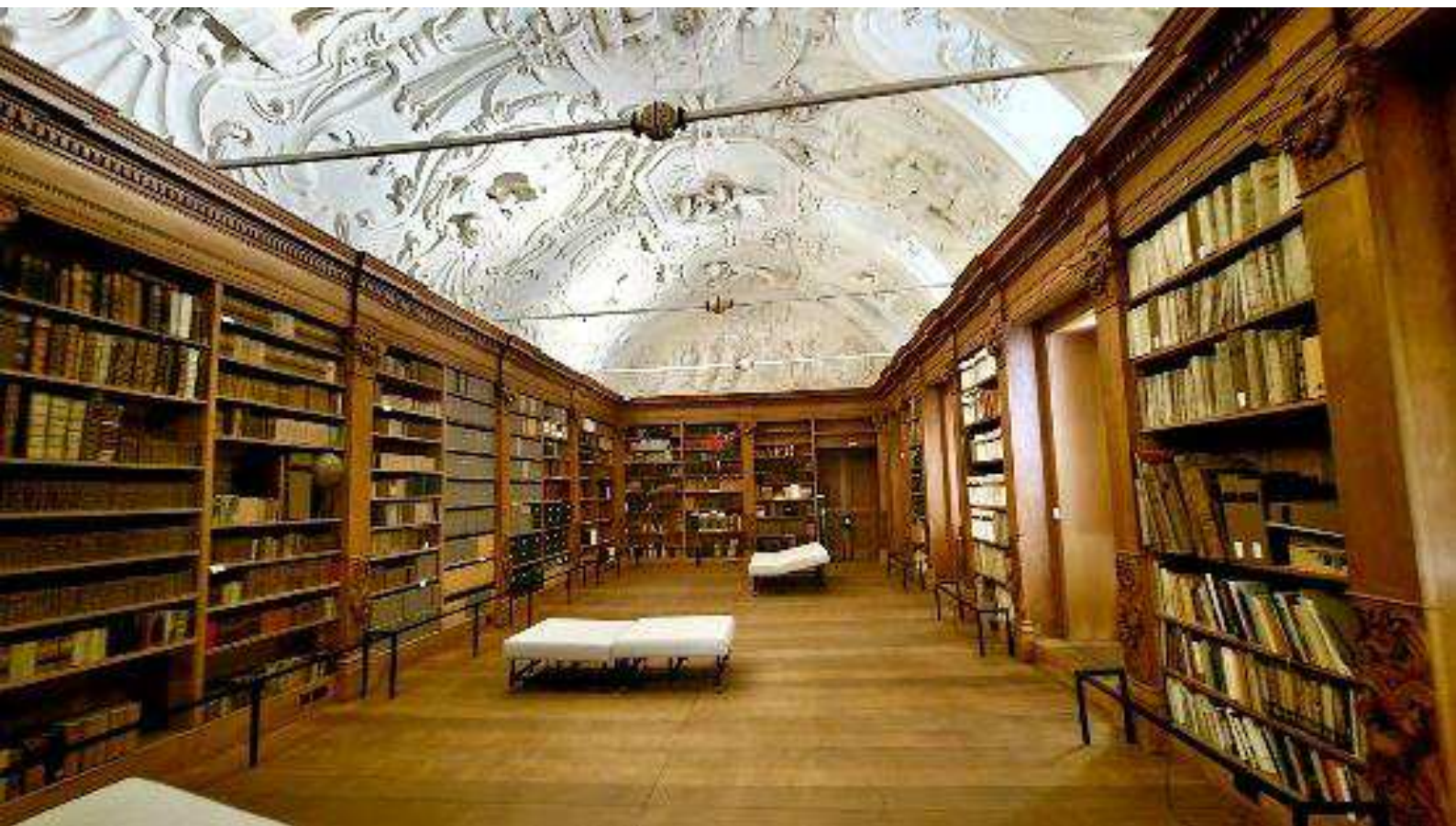
Privévertrekken van de abt met rechts privékapel en links bibliotheek, hier is achter een valse wand met boeken een ruime brandkast (©Luc Andries)

In de eerste helft van de 20ste eeuw droeg de abt nog deze ceremoniële schoenen en handschoenen (©Luc Andries)

Na het verlaten van de privévertrekken van de abt komen we in de monumentale abdijbibliotheek met wederom verbluffend werk van Jan Christiaan Hansche van 1672. Het refectorium of refter dateert van 1679. De bibliotheek is werkelijk een pronkstuk!

De bibliotheek heeft een koepelvormig plafond of een tongewelf in stucco. Centraal en langs beide uiteinden van de koepel zien we taferelen uit het leven van de ordestichter Norbertus. Hansche heeft dit gerealiseerd met twee medewerkers in 107 dagen. Er staan ligzetels klaar om achterover geleund het plafond te observeren.

1672, Bibliotheek (©PARCUM)

Kijken naar het plafond in de bibliotheek (@Luc Andries)

Het plafond met uitbeeldingen van de kerkvaders, de evangelisten en het leven van Sint-Norbertus (@Fons Adams)

Centraal en langs de beide uiteinden van de koepel kwamen er taferelen uit het leven van ordestichter Norbertus. De bekende blikseminslag en de val van het paard van Norbertus ontbreken niet. Aan de linkerzijde bracht Hansche de vier evangelisten aan met hun respectievelijke attributen. Aan de rechterzijde koos hij voor de vier kerkvaders. Samen met zijn helpers, Hendrik Daelmans en Willem Steltjens, besteedde de meester 107 dagen aan het werk. (@Fons Adams)

Rechts: Norbertus wordt getroffen door een hemelse bliksemschicht (@PARCUM)

Besluit:

Tijdens onze rondleiding konden we vaststellen dat de norbertijnen een prinselijk leven hadden in Park. Je trad er als jongeman in met een bruidsschat en naargelang de grootte ervan zat je al dan niet gebeiteld.

Het lot heeft bepaald dat het abdijdomein vandaag nog 42 ha telt van ooit 3500 ha. Dit minidomein, een bijzonder historisch restgebied, bezit nog alle onderdelen van de Ancien Regime-abdij. De gaafheid van het

geheel - sinds het einde van de achttiende eeuw is niets meer bijgebouwd noch afgebroken - maakt de Parkabdij tot één van de best bewaarde abdijsites in België en Nederland.

In de abdijbrouwerij van Park (Braxatorium Parcensis). wordt er bier gebrouwen voor de plaatselijke consumptie. I.p.v. gerst gebruikt men rogge Het bier dat we vinden in bepaalde supermarktketens wordt echter in Ierland gebrouwen.

(©PARCUM)

Abdij van Park is een historische, groene site in de stad. De Leuvense burgemeester Mohamed Ridouani (Vooruit): "In 2011 heeft de stad Leuven een erfpacht genomen op de hele site van de norbertijnen. Met de Vlaamse overheid is afgesproken om samen de restauratie in gang te steken. Heel wat partners hebben de handen in elkaar geslagen." De restauratie, voor een bedrag van alles samen 42 miljoen euro, zal pas in 2025 helemaal afgerond zijn. Burgemeester Ridouani noemt de rol van een abdij in 2021 essentieel. "Mensen hebben nood aan introspectie en houvast. Deze abdij is een stille getuige van een eeuwenlange geschiedenis. Maar met een eigentijdse invulling: een bioboerderij, straks ook opleiding biolandbouw, sociale economie met een winkel, een microbrouwerij. Deze abdij koestert het verleden maar kijkt resoluut naar de toekomst."

Als u deze abdij wil bezoeken in al zijn glorie dan kan u best wachten tot 2026 omdat ze dan volledig gerestaureerd zou moeten zijn. Trek er zeker meer dan één dag -weekeinde in Leuven bijvoorbeeld- voor uit want er is zeer veel te bewonderen en u zal niet ontgoocheld huiswaarts keren!

Bronvermelding rondleiding Leuven:

Tentoonstellingscatalogus (19/09/1998-06/12/1998). *Het Leuvense Stadhuis, Pronkjuweel van de Brabantse gotiek.*

Tentoonstellingscatalogus Sint-Pieterskerk en Predikherenkerk (19/09/1998-06/12/1998). *Dirk Bouts, een Vlaamse primitief in Leuven.*

Tentoonstellingscatalogus Stedelijk Museum Vander Kelen-Mertens (tegenwoordig Museum M) (19/09/1998-06/12/1998). *Leven te Leuven in de late Middeleeuwen.*

Joke Buijs, Katrien Deckers en Lisa Van Ransbeeck, *Stadsbrede erfgoedzorg in Leuven*, M&L nov.-dec. 2018.

<https://leuven.weleer.be/>

Bronvermelding rondleiding Abdij Park

OKV, Abdij van Park in Heverlee, <https://www.okv.be/sites/default/files/2020-09/De%20abdij%20van%20Park%20in%20Heverlee.pdf>

Johan Grootaers en Jan Verbeke, *Calcsnyer Ian Christiaen Hansche in de refter van de Parkabdij in Heverlee*, M&L sept.-okt. 2020

Anna Bergmans, Lode De Clercq en Joke Lagaert, *Mozes en zijn broer Aäron, een buitengewone cyclus 13de eeuwse muurschilderingen ontdekt in de kapittelzaal van de Parkabdij*, M&L maart-april 2022.

Met dank aan: Parcum, KUL, Stad Leuven, Fons Adams, André Van Gils en Cis Vissers

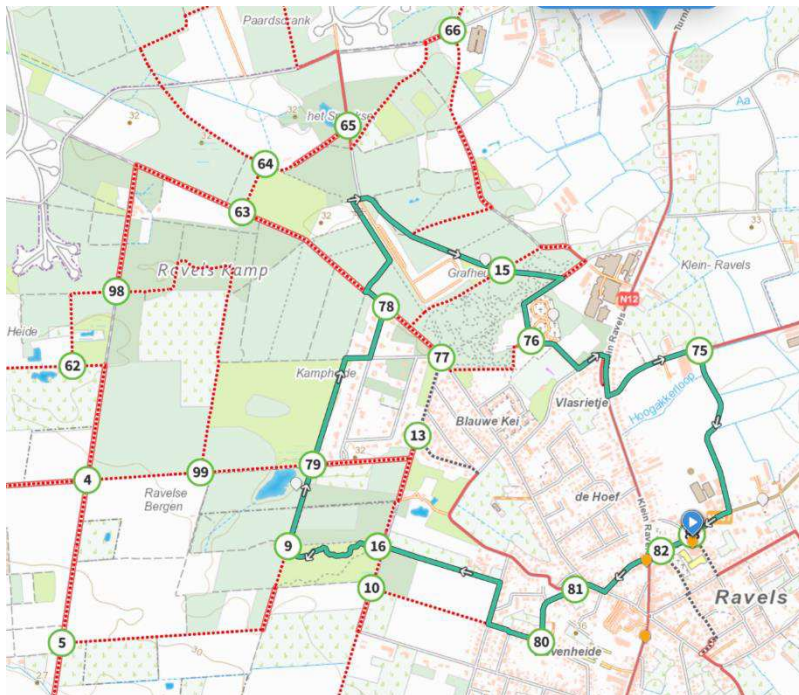
Herfstwandeling De Ravelse Bergen

Hanna Van Thienen

Op wandel bij de 'pielen': 10.000 stappen langs trage wegen in Ravels

Zo naartig je er in de stad soms naar moet zoeken, zo talrijk nog zijn trage wegen in de uithoeken van onze provincie. Op 19 oktober, tijdens de Dag van de Trage Weg, neemt de Ravelse heemkundevereniging liefhebbers mee voor een tocht van 8 kilometer langs bossen en veldwegen. Wij gaan op pad met gidsen van dienst Cis Vissers (69) en Harry Vrijsen (71). (@ Fotomontage GVA)

Als u de wandeling op eigen houtje wil doen volg dan het groen traject en als u meer tijd en fut heeft kan u het rode erbijnemen. We starten en eindigen aan Gemeenschapscentrum de Wouwer, Kloosterstraat 4 te Ravels (@Route You)

Trage wegen zijn paden en wegeltjes waar geen gemotoriseerd verkeer mag komen. En zo zijn er veel in Ravels, beloven Cis en Harry ons aan het startpunt. Hier, pal in het centrum van Ravels, worden we nochtans vooral beton gewaar onder onze voeten.

Voor we vertrekken, willen we het monument van de **Ravelse Pier** laten zien, het symbool van onze gemeente. Inwoners van Ravels worden

'pielen' genoemd. Dat verwijst naar de vroegere arme gronden, zo arm dat er bij wijze van spreken zelfs geen pier in te vinden was."

"Vergis je trouwens niet, Ravels mag dan wel de naam zijn van de gemeente, veel inwoners voelen zich meer verbonden met de deelgemeente waarin ze wonen: Poppel of Weelde. Deze twee dorpen werden in de jaren zeventig samengevoegd met Ravels, iets waar de oudere generatie het soms nog moeilijk mee heeft."

Op de grens van Ravels en Turnhout – "maar eigenlijk officieel op grondgebied Turnhout", – ligt het **Ravels Kamp**. In de jaren voor de onafhankelijkheid van België, tussen 1920 en 1930, organiseerde Willem I, koning der Nederlanden, hier geregeld militaire oefenkampen. Vandaag is het Ravels Kamp eigendom van de Vlaamse overheid. Een groot deel van het gebied bestaat uit landduinen die nog dateren van vlak na de laatste ijstijd. Het Agentschap voor Natuur en Bos staat in voor het beheer van het Ravels Kamp en wil het open karakter van de landduinen herstellen en het leefgebied van vele soorten versterken. Het Ravels Kamp is Europees immers beschermd als habitat- en vogelrichtlijngebied.

Het Heike is een gerestaureerd urnenveld met grafheuvels uit de vroege ijzertijd. “Het is liefst 2.700 jaar oud en werd netjes gerestaureerd. Rond enkele grafheuvels zijn zelfs houten palen geplaatst, om het oorspronkelijke uitzicht na te bootsen.” De grafstructuren op deze site tonen het begrafenisritueel dat van de late bronstijd tot de vroege ijzertijd (1100 tot 450 voor Christus) in de hele Kempen gangbaar was. Doden werden gecremeerd, waarna hun assen in eenvoudig aardewerk onder een kleine grafheuvel of in een vlakgraf werden geplaatst. Op deze locatie waren er 27 van zulke grafmonumenten. Twaalf daarvan werden gerestaureerd en zijn vandaag nog te zien. In de jaren tachtig gebeurde hier archeologisch onderzoek, waarbij onder meer delen van aardewerk werden teruggevonden.

Van de oudste begraafplaats van Ravels naar de jongste. “Sinds begin vorig jaar hebben we een **natuurbegraafplaats in Ravels**, in een uithoek van de bestaande begraafplaats, aan de kant van de Raafteunweg. We zitten hier dicht bij de grens met Nederland, waar plekken als deze gangbaarder zijn. Hier in België is het nog veel minder bekend.”

Assen van overledenen kunnen uitgestrooid worden of begraven in een biologisch afbreekbare urn. Er zijn geen aangeduide rustplaatsen. Kleurrijke, speciaal hiervoor ontworpen gedenktekens in de vorm van vlinders tonen tussen de bomen en het groen aan waar iemand begraven ligt. Diezelfde vlinders worden ook opgehangen aan de wand bij de ingang. Blijvende gedenktekens zoals grafstenen zijn niet toegestaan. Sinds de opening koos een tiental mensen ervoor om hier begraven te worden.

Een molen met een naam als een klok, dat is **De Nachtegaal der Maatvennen**. “Tijdens onze wandeling zien we hem van iets verder staan. Hij torent boven zijn omgeving uit.”

De eerste versie van deze korenwindmolen zou opgetrokken zijn in 1634, al is dat niet zeker. Wel geweten is dat de molen in de nacht van 6 op 7 december 1868 omwaide tijdens een storm. Destijds werd genoteerd: *‘De eigenaar is voornemens eenen nieuwen steenen molen op dezelfde plaats op te bouwen.’* En zo geschiedde. Een jaar later werd de molen in steen heropgebouwd op een naastliggend perceel.

Het is die molen die we vandaag zien staan. “De molen is nog steeds helemaal ‘maalklaar’ en draait nog geregeld. Wel wordt er geen graan meer in gemalen. De huidige molenaar is Frans Van Himbergen, telg uit een molenaarsfamilie.”

(©Luc Andries)

Voor de andersvaliden was er een korte wandeling voorzien. We vertrokken samen langs het monument van deken Adams in Klein Ravels en de wegen splitsten onderweg naar het Ravels Kamp. De korte afstandwandelaars togen dan uitgebreid langs de Onze-Lieve-Vrouwstraat langs een merkwaardige woning en het fonkelnieuwe WZC (woonzorgcentrum). Er werd verder gewandeld langs de nieuwe verkaveling de Kerkakkers en verder langs de molen naar de Wouwer waar iedereen samenkwam voor een gezellig samenzijn.

Met ongeveer 40 mensen hadden we een mooie behapbare groep (©Luc Andries)

Bronvermelding overige foto's: GVA-(© Nattida-Jayne Kanyachalao)

De jaarlijkse uitstap voor de actieve leden en medewerkers van onze vereniging

Zaterdag 16 november was het dan zo ver. Paul en Gerd hadden een geweldige gids besproken om ons rond te leiden in Turnhout met het verhaal: "Het kind met inktvlekken". Jaarlijks organiseert onze vereniging een bedankingsnamiddag met een lichte culturele uitstap of een bedrijfsbezoek met daarna een gezellig samenzijn. Een 45-tal mensen werden uitgenodigd. Met 20 togen we op stap door Turnhout.

Het verhaal situeert zich in Turnhout en beschrijft hoe Senne, zijn ouders, mevrouw Dessauer (Brepols), de Belgische Staat en de goegemeente omging met kinderarbeid en uitbuiting.

Het is 1892. Senne is 11 jaar en een fabriekskind. Hij werkt, net als veel kinderen, in één van de Turnhoutse drukkerijen. Het werk is hard en zwaar, de dagen duren lang. De inkt van de machines kleeft onafwisbaar op zijn kleren, handen en huid. Op wat een gewone werkdag moest worden, had Senne pech met zijn werk. Wegens vermoeidheid kon hij het tempo van de machines niet volgen en er ontstond brand in de fabriek. Niettemin was er in die tijd al bezorgdheid over de kinderarbeid en werden er regelmatig verwittigingen door de regeringsleiders verzonden naar de bedrijven in kwestie.

In diezelfde periode was deken Adams al actie aan het voeren tegen de sociale uitbuiting en de kinderarbeid. Na deze dag, toen Senne zwaar gewond werd, veranderde er toch iets. Kinderarbeid mocht niet meer onder de twaalf jaar. Na zijn herstel kon Senne naar de vakschool mede door het werk van deken Adams

Kind met inktvlekken is een verhaal over uitbuiting en onrecht, maar ook over verzet, moed en de wil om de loop van de geschiedenis te veranderen. Turnhout beleefde in de negentiende eeuw haar hoogdagen als industriestad. Met de stad van nu als decor neemt Kind met inktvlekken je terug mee naar deze bewogen periode.

Een mooi groepje op de Markt in Turnhout en rechts: deken Adams die de vader van Senne in de Penge opbeurt
(©Fons Adams)

Fotohoek

Beste lezer, kijkt u thuis ook eens in de oude schoenendoos op zolder naar die oude familiefoto's. Ziet u oude foto's die het bewaren waard zijn, kom naar ons, wij bewaren ze met plezier en met zorg voor ons nageslacht. Kan u er geen afstand van doen, wat best mogelijk is, dan zouden wij deze mooie foto's graag kopiëren en kan u ze behouden. Vergeet vooral niet op de achterzijde van de foto de naam van de personen en de plaats van de foto te noteren. Als onze voorouders dat maar niet waren vergeten, dan hadden we deze rubriek niet nodig gehad. Ga nu maar gauw naar de zolder, want anders komt het er niet meer van!

Als u de namen kent, laat u het dan weten aan: voorzitter@nicolaus-poppeliuss.be of telefoneer naar 0474 97 17 27.

Nieuwe foto: wie herkent u bij de nummertjes?

Oplossing vorige foto van tijdschrift 113

We kregen veel telefoontjes en berichten. Daaraan zien we dat het gezamenlijk geheugen om mensen te herkennen op foto's na 40 à 50 jaar verminderd. Dus hoog tijd om met die foto's bezig te zijn.

De foto is genomen in 1988 tijdens de "Week van het Bos" in de tent bij de opening van het nieuwe Boshuis aan de Jachtweg.

Veel mensen kenden deze "jongelui" nog, waaronder Patrick Van Den Borne, die het volgende melde:

1. Annie Van de Heijning, vrouw van nr 4.
2. Erik Meeusen
3. Greet Van Steen, dochter van nr 1 en nr 4.
4. Louis Van Steen
5. Charel Van Ginhoven
6. Joske Van Gils
7. Jef Van Ginhoven

Verder zag Patrick nog: half zichtbaar achter nr. 3 zit ons overleden vader Flor Van den Borne. Hij is de nonkel van nr. 3 Greet en schoonbroer van nr. 4 Louis en nr. 1 Annie.

Lief en Leed

Onze deelneming betuigen wij bij het overlijden van:

Leo Nooyens, echtgenoot van Ann Severeijns, overleden te Turnhout op 31 oktober 2024

(Wegens de privacywetgeving en de daarbij horende GDPR-regelgeving kunnen wij enkel nog publiceren wat ons wordt toevertrouwd. Daarom verzoeken wij u ons de aankondigingen door te sturen per e-mail: voorzitter@nicolaus-poppelius.be of een briefje aan: Nicolaus Poppelius, Dorp 64, 2382 Ravels-Poppel)

**Heemkunde- en Erfgoedvereniging
Nicolaus Poppelius
vzw**

BESTUUR:

Voorzitter:	Luc Andries	Tel. 0032 474 97 17 27
Secretaris:	Rina van der Vloet	Tel. 0032 14 65 55 88
Penningmeester:	Ries van der Linden	Tel. 0032 14 47 80 66
Leden:	André Van Gils	Tel. 0032 14 65 68 93
	Bas Van Haeren	Tel. 0032 14 69 91 26
	Mieke Van Hauteghem	Tel. 0032 14 68 73 32
	Cis Vissers	Tel. 0032 14 65 67 50
	Harry Vrijzen	Tel. 0032 14 65 64 20
	José Schlappi	Tel. 0032 485 11 92 83
	Paul Van Baelen	Tel. 0032 14 65 73 15
	Frank Konings	Tel. 0032 14 71 53 74
	Karin Lauwers	Tel. 0032 474 72 94 04

REDACTIEADRES:

Bas Van Haeren, Deenackers 1, 2381 Weelde, 0032 14 69 91 26

redactie@nicolaus-poppelius.be

Voor informatie in verband met de inhoud van dit tijdschrift,

de vormgeving of verschenen teksten kunt u steeds terecht op het redactieadres.

Wenst u een tekst of een idee voor publicatie aan te bieden, dan kunt u dit ook doen via een bestuurslid.

(Iedere auteur is verantwoordelijk voor de ingestuurde werken.)

CONTACTGEGEVENS:

Adres: Heemkunde- en Erfgoedvereniging Nicolaus Poppelius vzw, Dorp 64, 2382 Ravels-Poppel

Bankrelatie:

Rekeningnummer: 733-3522204-67

IBAN: BE93 7333 5222 0467

BIC code: KREDBEBB

Museum: Museum Aan de Grens (MAG) "'t Kaske", Dorp 64 te 2382 Poppel

is geopend elke tweede zondag van de maand van 14u. tot 17 uur.

In december, januari en februari is het museum gesloten.

Wel zijn er in deze wintermaanden bezoeken mogelijk na afspraak.

Groepsbezoeken kunnen aangevraagd worden via het reserveringsformulier dat u kunt vinden op onze website.

Aanvragen kunnen natuurlijk ook gedaan worden per brief (zie hierboven voor het adres).

Archief- en Documentatiecentrum: Dorp 60, 2382 Ravels-Poppel

Te bezoeken na afspraak: voorzitter@nicolaus-poppelius.be

Website: <https://nicolaus-poppelius.be>

Facebook: www.facebook.com/NicolausPoppelius.MuseumAandeGrens

QR-code Facebookpagina

